Ἀριθ. 396 – Λεπτὰ εἴκοσι πέντε.

ΕΤΟΣ Η

ΕΣΤΙΑ

ΕΚΔΙΔΟΤΑΙ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ

Τόμος ΙΣΤ' | Συνδρομὴ ἐτησία: Ἐν Ἑλλάδι φρ. 12, ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ φρ. 20. – Αἱ συνδρομαὶ ἄρχονται ἀπὸ Ἰανουαρίου ἑκάστου ἔτους καὶ εἶναι ἐτήσιαι. – Γραφεῖον τῆς Διευθύνσεως: Ὁδὸς Ἀγχίσμου | 31 Ἰουλίου 1883

Ο ΠΑΤΗΡ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΟΣ

[Μυθιστορία Α. Ἀλεβύ. — Μετάφρασις Π. Ι. Φέρμπου].

Συνέχεια καὶ τέλος· ἴδε σελ. 466.

Ἦτο ἡ Μπεττίνα . . . Ἅμα δὲ ἰδοῦσα τὸν Ἰωάννην ἔσπευσε κατ' εὐθεῖαν πρὸς αὐτόν.

— Σεῖς ἐδῶ ; . . . ἀνεφώνησεν. Ὦ ! πόσον χαίρω !

Ὁ Ἰωάννης πάραυτα ἠγέρθη, ἐκείνη δὲ λαβοῦσα τὰς χεῖράς του καὶ στρεφομένη πρὸς τὸν ἐφημέριον:

— Συγγνώμην, πάτερ Κωνστάντιε, διότι δὲν ἦλθα πρῶτον πρὸς ὑμᾶς . . . Ὑμᾶς, χθὲς ἀκόμη σᾶς εἶδα, ἐν ᾧ ἀπ' ἐδῶ ἔχω εἴκοσ' ἡμέρας νὰ τὸν ἰδῶ, ἀπὸ μίαν νύκτα κατὰ τὴν ὁποίαν ἔφυγεν ἀπὸ τὸ σπίτι μας περίλυπος καὶ πάσχων.

Ἐξηκολούθει δὲ κρατοῦσα τὰς χεῖρας τοῦ Ἰωάννου. Δὲν εἶχε δὲ τὴν δύναμιν οὔτε νὰ κινηθῇ οὔτε νὰ προφέρῃ μίαν κἂν λέξιν.

— Καὶ τώρα, εἶπεν ἡ Μπεττίνα, εἶσθε ὀλίγον καλλίτερα ; Ὄχι ἀκόμα... τὸ βλέπω... ἀκόμη περίλυπος... Ἄχ ! τί καλὰ που ἔκαμα καὶ ἦλθα ! . . . Ὁ Θεός μ' ἐφώτισε. Καὶ ὅμως, στενοχωροῦμαι πολύ, πολὺ στενοχωροῦμαι διότι σᾶς εὑρίσκω ἐδῶ. Τὸ διατί θὰ το ἐννοήσετε ὅταν θὰ μάθετε τί ἦλθα νὰ ζητήσω ἀπὸ τὸν νοννόν σας.

Ἄφῆκε τὰς χεῖρας τοῦ Ἰωάννου καὶ στρεφομένη πρὸς τὸς ἐφημέριον :

— Ἔρχομαι, πάτερ, νὰ σας παρακαλέσω νὰ εὐαρεστηθῆτε νὰ μ' ἐξομολογήσετε . . . Μάλιστα, νὰ μ' ἐξομολογήσετε . . . Ἀλλὰ μὴ ἑτοιμάζεσθε νὰ ἀποχωρήσετε, κύριε Ἰωάννη. Θὰ ἐξομολογηθῶ φανερά. Θὰ ὁμιλήσω μετὰ χαρᾶς ἐνώπιόν σας . . . καὶ μάλιστα, μὲ περισσοτέραν εὐχαρίστησιν. Ἂς καθίσωμεν. . . θέλετε ;

Ἠσθάνετο δ' ἑαυτὴν πλήρη πεποιθήσεως καὶ τόλμης. Εἶχε πυρετόν, ἀλλὰ τὸν πυρετὸν ἐκεῖνον ὅστις ἐπὶ τοῦ πεδίου τῆς μάχης δίδει εἰς τὸν στρατιώτην ζῆλον, ἡρωϊσμόν, καταφρόνησιν τοῦ κινδύνου. Ἡ συγκίνησις ἐξ ἧς ἔπαλλε σφοδρότερον τοῦ συνήθους ἡ καρδία τῆς Μπεττίνας ἦτο συγκίνησις ὑψηλὴ καὶ εὐγενής. Ἔλεγε δὲ καθ' ἑαυτήν :

«Θέλω νὰ ἀγαπῶμαι ! Θέλω νὰ ἀγαπῶ! Θέλω νὰ εἶμαι εὐτυχής ! Καὶ ἐπειδὴ αὐτὸς δὲν δύναται νὰ ἔχῃ θάρρος, ἐγὼ πρέπει νὰ λάβω θάρρος πρὸς ὄφελος καὶ τῶν δύο μας, ἐγὼ πρέπει νὰ βαδίσω μόνη ὑψηλὰ ἔχουσα τὴν κεφαλὴν καὶ τὴν καρδίαν ἥρεμον πρὸς κατάκτησιν τοῦ ἔρωτός μας, πρὸς κατάκτησιν τῆς εὐτυχίας μας!»

Ἡ Μπεττίνα ἀπὸ τῶν πρώτων αὐτῆς λέξεων ἤσκησεν ἐπί τε τοῦ ἐφημερίου καὶ τοῦ Ἰωάννου τελείαν ὑπεροχήν. Ἔλεγε καὶ δὲν τὴν διέκοπτον. Ἠσθάνοντο καλῶς ὅτι ἡ ὥρα ἐκείνη ἦτο ἐπίσημος, ἐνόουν ὅτι τὸ μέλλον νὰ συμβῇ θὰ ἦτο ὁριστικόν, ἀμετάκλητον, ἀλλ' οὐδέτερος αὐτῶν ἦτο εἰς κατάστασιν νὰ προίδῃ . . . Ἐκάθηντο εὐπειθεῖς, σχεδὸν αὐτοματῶς, ἀναμένοντες, ἀκροώμενοι . . . Μεταξὺ τῶν δύο ἐκείνων ἐκστατικῶν ἀνδρῶν ἡ Μπεττίνα μόνη ἦτο ἀτάραχος . . . Μετὰ φωνῆς δὲ καθαρᾶς καὶ σαφέστατα εἶπε :

— Θά σας εἰπῶ κατὰ πρῶτον, πάτερ Κωνστάντιε, καὶ τοῦτο διὰ νὰ καθησυχάσω ἐντελῶς τὴν συνείδησίν σας, θά σας εἰπῶ ὅτι ἦλθα ἐδῶ μὲ τὴν συγκατάθεσιν τῆς ἀδελφῆς μου καὶ τοῦ γαμβροῦ μου. Εἰξεύρουν διατί ἔρχομαι, εἰξεύρουν τί ἔρχομαι νὰ κάμω· καὶ ὄχι μόνον τὸ εἰξεύρουν, ἀλλὰ καὶ το ἐπιδοκιμάζουν. Τώρα πλέον συνενοήθημεν ἢ ἔχετε καμμίαν ἀντίρρησιν ; Λοιπόν ! μὲ φέρει ἐδῶ ἡ ἐπιστολή σας, κύριε Ἰωάννη, ἡ ἐπιστολή σας, διὰ τῆς ὁποίας ἀναγγέλλετε εἰς τὴν ἀδελφήν μου ὅτι δὲν εἰμπορεῖτε ἀπόψε νὰ ἔλθετε νὰ συμφάγωμεν, διότι εἶσθε ἠναγκασμένος νὰ ἀναχωρήσετε ἀφεύκτως. Ἡ ἐπιστολή σας αὐτὴ μοῦ ἐχάλασεν ὅλα μου τὰ σχέδια... Τῷ ὄντι ἀπόψε—μὲ τὴν ἄδειαν ἐννοεῖται καὶ τῆς ἀδελφῆς μου καὶ τοῦ γαμβροῦ μου —ἤθελα μετὰ τὸ δεῖπνον νὰ σας πάρω νὰ ὑπάγωμεν εἰς τὸν κῆπον, κύριε Ἰωάννη, νὰ καθίσω μαζί σας εἰς ἓν θρανίον, — καὶ δὲν εἰξεύρω πῶς μου ἦλθεν ἡ παιδαριώδης ὄρεξις νὰ διαλέξω τὴν θέσιν, τώρα δὰ πρὸ ὀλίγου—ἐκεῖ λοιπὸν ἤθελα νὰ σας ἐκφωνήσω σύντομον λογύδριον, προητοιμασμένον καὶ μελετημένον, τὸ εἰξεύρω σχεδὸν ἀπ' ἔξω, διότι ἀφ' ὅτου λείπετε αὐτὸ καὶ μόνον τὸ λογύδριον ἔχω εἰς τὸν νοῦν μου. Ἀπὸ πρωΐας μέχρις ἑσπέρας τὸ ἐπαναλαμβάνω μέσα μου. Τοῦτο λοιπὸν ἐσκόπευα νὰ κάμω, ἐννοεῖτε δὲ ὅτι ἡ ἐπιστολή σας . . . Ἐσκέφθην ὀλίγον καὶ εἶπα

νὰ ἐκφωνήσω τὸ λογύδριόν μου εἰς τὸν νοννόν σας καὶ θὰ ἦτο ἐπάνω κάτω τὸ αὐτό. Ἦλθα λοιπόν, πάτερ Κωνστάντιε, νὰ σας παρακαλέσω νὰ εὐαρεστηθῆτε νὰ με ἀκούσετε.

— Σᾶς ἀκούω ἐψέλλισεν ὁ ἐφημέριος.

— Εἶμαι, πάτερ μου, πλουσία, πλουσιωτάτη, καὶ νὰ σας εἰπῶ εἰλικρινῶς τὴν ἀλήθειαν, τὰ ἀγαπῶ πολὺ τὰ πλούτη μου, μάλιστα πολὺ τὰ ἀγαπῶ. Διότι ἐξ αἰτίας των ἔχω ὅλην αὐτὴν τὴν πολυτέλειαν, ἥτις σᾶς ὁμολογῶ τὴν ἁμαρτίαν μου — βλέπετε ἐξομολογοῦμαι, καθόλου δέν με δυσαρεστεῖ. Μὲ δικαιολογεῖ δὲ τὸ ὅτι εἶμαι ἀκόμη πολὺ νέα, καὶ ἴσως μὲ τὴν ἡλικίαν θά μου περάσῃ καὶ αὐτό . . . Ἀλλὰ τέλος πάντων τοῦτο δὲν εἶνε καὶ πολὺ βέβαιον. Μὲ δικαιολογεῖ ἀκόμη καὶ τὸ ἑξῆς, ὅτι ναὶ μὲν ἀγαπῶ τὰ πλούτη μου, διότι ἕνεκα αὐτῶν ἔχω τόσας τέρψεις καὶ ἀπολαύσεις, ἀλλ' ἔτι μᾶλλον διότι δι' αὐτῶν δύναμαι νὰ πράττω τὸ καλὸν εἰς τὸν πλησίον μου. Τὰ ἀγαπῶ μετὰ φιλαυτίας, ἂν θέλετε, ἕνεκα τῆς χαρᾶς τὴν ὁποίαν μοὶ προξενεῖ ἡ τέρψις τὴν ὁποίαν αἰσθάνομαι ὅταν δίδω . . . Τέλος πάντων πιστεύω ὅτι ἡ περιουσία μου δὲν εὑρίσκεται εἰς πάρα πολὺ κακὰς χεῖρας εὑρισκομένη εἰς τὰς χεῖράς μου. Λοιπόν! πάτερ, ὅπως σεῖς ὡς ἱερεὺς ἔχετε τὰς ὑποχρεώσεις σας, ἔχω καὶ ἐγὼ ὡς πλουσία τὰς ὑποχρεώσεις μου. Πάντοτε ἔλεγα μόνη μου «Θέλω τὸν ἄνδρα μου νὰ εἶνε πρὸ πάντων ἄξιος νὰ συμμερισθῇ τὴν μεγάλην αὐτὴν περιουσίαν, θέλω νὰ εἶμαι βεβαία ὅτι θὰ κάμῃ καλὴν αὐτῆς χρῆσιν ἐν ὅσῳ θὰ εἶνε μαζί μου, καὶ ἀφ' οὗ μείνῃ μόνος ἐὰν πεπρωται νὰ ὑπάγω ἐγὼ πρώτη εἰς τὸν ἄλλον κόσμον». Καὶ ἄλλο τι ἔλεγα ἀκόμη. . . Ἔλεγα «Ἐκεῖνον ὅστις θὰ γείνῃ σύζυγός μου θέλω νὰ τὸν ἀγαπῶ!» Καὶ ἰδού, πάτερ, πόθεν ἀληθῶς ἄρχεται ἡ ἐξομολόγησίς μου. Εἶνε ἄνθρωπός τις ὁ ὁποῖος ἀπὸ δύο ἤδη μηνῶν προσεπάθησεν ὅσον ἠδύνατο νὰ μέ το κρύψῃ ὅτι μὲ ἀγαπᾷ . . . Ἀλλ' ὁ νέος αὐτὸς δὲν ἀμφιβάλλω ὅτι μὲ ἀγαπᾷ . . . Ἰωάννη, τί λέγεις, μ' ἀγαπᾷς;

— Μάλιστα, εἶπεν ὁ Ἰωάννης διὰ φωνῆς μόλις ἀκουομένης καὶ ἔχων κλειστοὺς τοὺς ὀφθαλμούς, ὡς τις καταδίκος, «σᾶς ἀγαπῶ!»

— Ἀμ' ἐγὼ καλὰ τὸ εἴξευρα, ἀλλ' ὅπως δήποτε ἦτο ἀνάγκη νὰ τἀκούσω καὶ ἀπὸ τὸ στόμα σου. Καὶ τώρα, Ἰωάννη, σὲ ἐξορκίζω μὴ ἐκστομίσῃς μίαν κἂν λέξιν. Ὅ,τι εἰπῇς εἶνε περιττόν, θά με κάμῃ νὰ τα χάσω, θά μ' ἐμποδίσῃ νὰ ἀποτελειώσω ὅ τι ἔχω σκοπὸν νὰ σε εἰπῶ. Νὰ με ὑποσχεθῇς ὅτι θὰ μείνῃς αὐτοῦ δὰ ἀκίνητος καὶ ἄφωνος... Ὑπόσχεσαι;

— Ὑπόσχομαι.

Ἀλλ' ἡ Μπεττίνα ἠσθάνετο ἐκλεῖπον τὸ θάρρος της, ἡ δὲ φωνή της ὑπέτρεμεν. Ἀλλὰ μετὰ βεβιασμένης πως φαιδρότητος ἐπανέλαβε:

— Πάτερ, πάτερ!, εἶπε πρὸς τὸν γηραιὸν ἐφημέριον, δὲν θέλω βεβαίως νὰ ρίψω τὸ βάρος ἐπάνω σας δι' ὅσα ἔγειναν, ἀλλ' ὅμως καὶ σεῖς πταίετε ὀλίγον.

— Ἐγὼ πταίω!

— Μάλιστα! σεῖς, τὸ ἐπαναλαμβάνω, σεῖς πταίετε. . . Εἶμαι βεβαία ὅτι ἐξάπαντος θὰ εἴπετε εἰς τὸν Ἰωάννην πολλὰ καλὰ περὶ ἐμοῦ, παρὰ πολλά. Καὶ ἴσως ἄνευ τούτου οὐδὲ κἂν θὰ ἐσκέπτετο. . . Συγχρόνως καὶ εἰς ἐμὲ ἐλέγετε πολλὰ καλὰ περὶ τοῦ Ἰωάννου — ὄχι βέβαια παρὰ πολλά, ἀλλ' ὅπως δήποτε πολλά! — Τότε δὲ ἐγὼ τόσην εἶχα ἐμπιστοσύνην εἰς ὑμᾶς, ὥστε ἤρχισα νὰ τον παρατηρῶ καὶ νὰ τον ἐξετάζω μετὰ περισσοτέρας προσοχῆς. Ἤρχισα νὰ τον ἀντιπαραβάλλω πρὸς ἐκείνους, οἱ ὁποῖοι ἀπὸ ἑνὸς ἔτους μὲ ζητοῦν. Μ' ἐφάνη δὲ ὅτι κατὰ πάντα τρόπον ἦτο πολὺ ἀνώτερος ἐκείνων. . . Τέλος συνέβη ἡμέραν τινά. . . ἢ μᾶλλον ἑσπέραν τινά. . . πρὸ τριῶν ἑβδομάδων, τὴν παραμονὴν τῆς ἀναχωρήσεώς σου, Ἰωάννη, παρετήρησα ὅτι σὲ ἠγάπων. Ναί, Ἰωάννη, σὲ ἀγαπῶ! . . . Σὲ ἐξορκίζω, Ἰωάννη, νὰ μὴ εἰπῇς λέξιν. . . μὴ κινηθῇς. . . μή με πλησιάσῃς. . . Πρὶν ἔλθω ἐδῶ ἔκαμα μεγάλην προμήθειαν θάρρους· ἀλλὰ τώρα δὲν ἔχω πλέον, ὡς βλέπετε, τὴν προτέραν μου ἠρεμίαν. Ἀλλ' ἔχω ἀκόμη κἄτι τι νὰ σας εἰπῶ. . . καὶ μάλιστα τὸ σπουδαιότατον, Ἰωάννη, ἀκούσατέ μου. Δὲν θέλω νὰ ἁρπάζω ἀπὸ τὸ στόμα σου ἀπόκρισιν διὰ τῆς βίας. Εἰξεύρω ὅτι μὲ ἀγαπᾷς. . . Ἐὰν μέλλῃς νὰ με νυμφευθῇς δὲν θέλω νὰ το κάμῃς μόνον ἐξ ἔρωτος, ἀλλὰ ἀφ' οὗ καλῶς σκεφθῇς. Δεκαπέντε ἡμέρας πρὸ τῆς ἀναχωρήσεώς σου μετὰ τόσης ἐπιμονῆς ἀπέφευγες πᾶσαν μετ' ἐμοῦ συνάντησιν καὶ συνομιλίαν, ὥστε δὲν ἠδυνήθην νὰ φανῶ πρὸς σὲ ὁποία ἀληθῶς εἶμαι. Καὶ ἴσως ἔχω τινὰ προσόντα τὰ ὁποῖα εἶνε εἰς σὲ ἄγνωστα. . . Ἰωάννη, εἰξεύρω τί εἶσαι, εἰξεύρω τὰς ὑποχρεώσεις μου ἐὰν γείνω σύζυγός σου καὶ θὰ εἶμαι ὄχι μόνον σύζυγος ἀγαπητὴ καὶ προσφιλής, ἀλλὰ καὶ γενναία καὶ σταθερά. Ὅλον σου τὸν βίον τὸν εἰξεύρω, ὁ νοννός σου μοί τον διηγήθη. Εἰξεύρω διατί εἶσαι στρατιώτης, εἰξεύρω ποῖα καθήκοντα, ποίας θυσίας δύνασαι νὰ διίδῃς ἐν τῷ μέλλοντι. . . Ἰωάννη, μὴ ἀμφιβάλλεις, ποτὲ δὲν θὰ ἐπιχειρήσω νὰ σε ἀποτρέψω ἀπὸ τὸ καθῆκον, ἀπὸ οἵαν δήποτε θυσίαν. Τὸ μόνον διὰ τὸ ὁποῖον θὰ ἠδυνάμην νὰ σε ψέξω θὰ ἦτο ἡ σκέψις — καὶ βεβαίως θά σοι ἐπῆλθεν αὐτὴ ἡ σκέψις — ὅτι δηλαδὴ θά σε ὑπεχρέωνον νὰ παραιτηθῇς τοῦ στρατιωτικοῦ σταδίου. Ποτέ! ποτέ! ἀκούεις, ποτὲ δὲν θά σε ζητήσω τοιοῦτον πρᾶγμα. . . Μία νέα γνωστή μου τὸ ἔκαμε, καὶ ἔκαμε πολὺ κακά. . . Σὲ ἀγαπῶ καὶ σε θέλω τοιοῦτον ὁποῖος εἶσαι. Ἴσα

ἴσα μάλιστα ἐπειδὴ ζῇς ἄλλως πως καὶ καλλίτερα τῶν ἄλλων οἱ ὁποῖοι μ' ἐζήτησαν, δι' αὐτὸ καὶ σὲ προτιμῶ. Ὀλιγώτερον θά σε ἠγάπων, ἴσως ἴσως καὶ δὲν θά σε ἠγάπων καθόλου — ἂν καὶ θά μοι ἦτο πολὺ δύσκολον — ἐὰν ἤθελες νὰ ζῇς ὅπως ζῶσιν ἐκεῖνοι τοὺς ὁποίους δὲν ἠθέλησα. . . Ὅταν θὰ δυνηθῶ νά σε ἀκολουθήσω, θά σε ἀκολουθήσω, καὶ ὅπου καὶ ἂν εἶσαι σύ, ἐκεῖ θὰ εἶνε καὶ τὸ καθῆκόν μου ὅπου καὶ ἂν εἶσαι σύ, ἐκεῖ θὰ εἶνε ἡ εὐτυχία μου. Καὶ ἐὰν ἔλθῃ ἡ ἡμέρα καθ' ἣν δὲν θὰ δυνηθῇς νά με παραλάβῃς μαζί σου, ἡ ἡμέρα καθ' ἣν θὰ ἀναγκασθῇς νὰ ὑπάγῃς μόνος, ὑπόσχομαι, Ἰωάννη, ὅτι τὴν ἡμέραν ἐκείνην θὰ φανῶ γενναία, διὰ νὰ μὴ γείνω ἀφορμὴ νὰ ἀποβάλῃς τὴν γενναιότητά σου. Καὶ τώρα, πάτερ, δὲν ἀποτείνομαι πρὸς αὐτόν, πρὸς ὑμᾶς ἀποτείνομαι . . . θέλω σεῖς νὰ ἀποκριθῆτε . . . ὄχι οὔτος. . . Εἴπατε, ἐάν με ἀγαπᾷ καὶ μὲ νομίζῃ ἀξίαν του, εἶνε δίκαιον νὰ τιμωρηθῶ τόσον σκληρῶς ἕνεκα τῆς μεγάλης μου περιουσίας; . . . Εἴπατε . . . δὲν πρέπει νὰ συναινέσῃ νὰ γείνῃ σύζυγός μου;

— Ἰωάννη, εἶπε σοβαρῶς ὁ γηραιὸς ἱερεύς, νυμφεύσου την . . . εἶνε καθῆκόν σου . . . καὶ θὰ εὐτυχήσῃς.

Ὁ Ἰωάννης ἐγερθεὶς ἦλθε πρὸς τὴν Μπεττίναν καὶ περιπτυσσόμενος αὐτὴν ἐπέθηκεν ἐπὶ τοῦ μετώπου της τὸν πρῶτον ἀσπασμόν.

Ἡ δὲ Μπεττίνα ἀποσπασθεῖσα ἐλαφρῶς τῶν χειρῶν του, ἐξηκολούθησεν ἀποτεινομένη πρὸς τὸν ἱερέα:

— Καὶ τώρα, πάτερ Κωνστάντιε, θά σας ζητήσω κἄτι τι . . . Ἤθελα . . . ἤθελα . . .

— Ἤθελες; . . .

— Σᾶς παρακαλῶ, πάτερ Κωνστάντιε, νά με ἀσπασθῆτε καὶ σεῖς.

Καὶ ὁ γηραιὸς τὴν ἠσπάσθη εἰς ἀμφοτέρας τὰς παρειὰς ὡς πατήρ, μεθ' ὃ ἡ Μπεττίνα προσέθηκε:

— Πολλάκις, πάτερ, μ' εἴπετε ὅτι ὁ Ἰωάννης ἦτο κἄπως καὶ υἱός σας, — καὶ ἐγὼ τώρα, τί λέγετε, δὲν θὰ εἶμαι κἄπως κόρη σας; Καὶ θὰ ἔχετε τότε δύο τέκνα· ἐτελείωσε καὶ αὐτό!

. . . . . .

Μετὰ ἕνα μῆνα, τῇ 12 Σεπτεμβρίου, περὶ τὴν μεσημβρίαν, ἡ Μπεττίνα ἐνδεδυμένη ἁπλουστάτην νυμφικὴν στολήν, εἰσήρχετο εἰς τὴν ἐκκλησίαν τοῦ Λογγεβάλ, ἐν ᾧ ἡ μουσικὴ τοῦ θουσυντάγματος τοῦ πυροβολικοῦ ἐπαιάνιζε χαρμοσύνως ὑπὸ τοὺς θόλους τῆς παλαιᾶς ἐκκλησίας.

Ὁ Νανσῦς Τοῦρνερ ἐζητήσατο νὰ τύχῃ τῆς τιμῆς νὰ κρούσῃ αὐτὸς τὸ μέγα ὄργανον κατὰ τὴν ἐπίσημον ταύτην τελετήν· λέγομεν τὸ μέγα ὄργανον, διότι τὸ μικρὸν καὶ εὐτελὲς ἐκεῖνο τῆς ἐκκλησίας ἁρμόνιον εἶχεν ἐξαφανισθῆ. Μέγα ὄργανον οὗ οἱ σωλῆνες ἀπήστραπτον, ἵστατο ἐν τῇ ὡρισμένῃ θέσει τοῦ ναοῦ, δῶρον προσενεχθὲν ὑπὸ τῆς μὶς Πέρσιβαλ πρὸς τὸν πατέρα Κωνστάντιον.

Ὁ γηραιὸς ἐφημέριος ἐτέλεσε τὴν λειτουργίαν. Ὁ Ἰωάννης καὶ ἡ Μπεττίνα ἦσαν πρὸ αὐτοῦ γονυκλινεῖς, ἐκεῖνος δὲ εὐλογήσας αὐτοὺς ἐστάθη ἐπί τινα ὥραν ἀνυψωμένας ἔχων πρὸς τὸν οὐρανὸν τὰς χεῖρας καὶ ἐπικαλούμενος ἐξ ὅλης ψυχῆς τὴν θείαν χάριν ἐπὶ τὰς κεφαλὰς τῶν δύο του τέκνων.

Τότε δὲ τὸ ὄργανον ἐξέχεεν αὐτὸν ἐκεῖνον τὸν ρεμβασμὸν τοῦ Σοπέν, ὃν ἡ Μπεττίνα εἶχε παίξῃ ὅτε πρῶτον εἰσῆλθεν εἰς τὴν μικρὰν ἐκείνην τοῦ χωρίου ἐκκλησίαν, ἔνθα ἔμελλε νὰ καθιερωθῇ ἡ ἐν τῷ βίῳ εὐδαιμονία της.

Ἡ Μπεττίνα ἔκλαυσε κατὰ τὴν περίστασιν ταύτην.

ΑΙ ΠΟΛΕΙΣ ΤΗΣ ΑΙΓΥΠΤΟΥ

—

Αἱ Θῆβαι.

Οὐδεμία πόλις τοῦ ἀρχαίου κόσμου δύναται νὰ ἐπιδείξῃ, καὶ σήμερον ἀκόμη, τοσοῦτον ἐκ τῆς ἄλλοτε λαμπρότητός της, ὅσον αἱ ἀνὰ τὴν Αἴγυπτον Θῆβαι. Ὅπου τὸ πάλαι ὑψοῦτο ἡ παλαιὰ των ἀντίζηλος Μέμφις δὲν βλέπεις παρὰ μόνον μίαν ἀχανῆ νεκρόπολιν. Ὅπου ἤκμαζεν ἡ Βαβυλὼν δὲν μένουν εἰ μὴ ἄμορφοι σωροὶ ἐρειπίων. Τὴν ὕπαρξιν τῆς Νινευὴ μαρτυροῦσι μόνον τὰ τεθαμμένα παλάτια. Ἐκ τῆς αὐτοκρατορικῆς Ῥώμης δὲν ἐπέζησαν πολλὰ πράγματα. Τὸ πολυτελὲς Βαγδάτιον ἐκπεσὸν κατήντησε πενιχρὰ ἐπαρχιακὴ πόλις, καλύπτουσα τὰ ἠρειπωμένα ἀνάκτορα τῶν δεσποτῶν τῆς Ἀνατολῆς. Ποῦ εἶναι αἱ ἀγέρωχοι οἰκοδομαὶ τοῦ Κωνσταντίνου ἐν τῇ τοῦ κράτους πρωτευούσῃ; Ποῦ τὰ αἰγλήεντα τεμένη τοῦ Τιμοὺρ ἐν Σαμαρκάνδῃ; Παντοῦ ἀλλοῦ τὰ ἴχνη τῆς πάλαι δόξης ἢ παρεσύρθησαν ὑπὸ τοῦ ῥεύματος τοῦ χρόνου, ἢ παρεμορφώθησαν ἀπὸ τὰ μνημεῖα τῶν ὑστέρων ἐποχῶν, αἵτινες ἵδρυσαν ἐπ' αὐτῶν νεώτερα δημιουργήματα, εἰς τρόπον ὥστε δὲν δυνάμεθα ν' ἀνακαλέσωμεν πλέον τὴν δόξαν ἐκείνην εἰς τὴν ζωὴν εἰμὴ διὰ ἰσχυρᾶς τινος φαντασίας. Μόνον ἐν Θήβαις εἰμπορεῖ τις νὰ ζήσῃ ἔτι ἅπαξ ἐν τῷ μέσῳ τοῦ πρὸ τρισχιλίων ἐτῶν μεγαλείου, ἀνεπηρέαστος ἀπὸ τὰς μεταβολὰς τοῦ μεταξὺ χρόνου καὶ ἀπὸ τὴν νέαν ζωὴν τοῦ ἐνεστῶτος.

Οὐδεὶς τῶν πολλῶν ναῶν ἐν Θήβαις ἐξηφανίσθη ὁλοτελῶς· τινὲς αὐτῶν διατηροῦνται σχεδὸν ἀκέραιοι. Πολλοὶ τῶν βασιλικῶν καὶ ἰδιωτικῶν τάφων, πρὸ τῆς προσελάσεως τῶν περιηγητῶν, ἔφερον νεουργῆ ὄψιν, μὲ χρώματα ὡς ἐὰν ἦσαν χθεσινά. Μ' ὅλας τὰς ἐπ' αἰῶνας ταραχάς, αἵτινες προοιωνίσαντο τὴν ἀσσυριακὴν κατά-

κτησιν, μ' ὅλην τὴν ἀφειδῆ λεηλασίαν Ἀσσουρβὰν-χαβὰλ τοῦ ἀξίου ἐγγονοῦ τοῦ Σεναχηρεὶμ, μ' ὅλην τὴν μανιώδη ἀσωτείαν τοῦ Καμβύσου, τὸν εἰκονοκλαστικὸν φανατισμὸν τῆς πρώτης ἐκκλησίας, τὴν βαρβαρότητα τοῦ σκαιοῦ καὶ ἀφιλοκάλου Τούρκου, αἱ Θῆβαι ὑφίστανται ἀκόμη. Ἡ καλλονὴ αὐτῶν μάλιστα ἐπέζησεν ἔτι ἑνὸς ἐχθροῦ χειροτέρου τῶν ἀνωτέρω, ἐπέζησε τοῦ ἰδιοτελοῦς καὶ ματαιόφρονος περιηγητοῦ τῶν νεωτέρων χρόνων, ὅστις καταστρέφει ἓν μνημεῖον τῆς ἱστορίας τοῦ κόσμου, μίαν δέλτον τῆς παλαιᾶς Πίστεως, ὅπως ἀπαγάγῃ μεθ' ἑαυτοῦ ὀλίγα τινὰ ἱερογλυφικὰ, ἃ δὲν δύναται νὰ ἐννοήσῃ. Σελίδας ἠδύνατό τις νὰ πληρώσῃ διὰ τῆς ἐλεεινῆς ἱστορίας τῶν κακίστων τούτων λυμεώνων. Οὕτω περιηγήτριά τις διέταξε τὸν διερμηνέα της ν' ἀποκόψῃ τὴν κεφαλὴν τοῦ Ἰωσὴφ, ὡς ἐξέλαβεν αὐτὴν ἐκ τῆς μόνης ζωγραφίας τῆς παριστώσης τὴν ἄφιξιν σημιτικῆς οἰκογενείας ἐν Αἰγύπτῳ· ἄλλοι τυμβωρύχοι εἰσελθόντες νύκτωρ κατηδάφισαν ἀναγεγλυμμένον τοῖχον, ὅπως κλέψωσι τὴν μόνην γνωστὴν μορφὴν, τὴν εἰκονίζουσαν τὴν σύζυγον ἀρχηγοῦ τινος ἐκ τῆς γῆς τῶν ἀρωμάτων. Ἀμφότερα μνημεῖα ἀνεκτίμητα ἱστορίας καὶ ἐθνολογίας. Ἀλλὰ παρὰ τὴν λύσσαν τῶν κατακτητῶν καὶ τὴν καταστρεπτικὴν δραστηριότητα τῶν ἀναρχαιολογήτων Ἄγγλων, διότι οὗτοί εἰσιν ἡ χειρίστη βλάβη, ἀπεδείχθη ἐν Θήβαις, ὅτι οὐδ' αὐτὴ ἡ ὀγκώδης ἀρχιτεκτονικὴ τῆς Αἰγύπτου ἰσχύει ν' ἀνθέξῃ εἰς τὰς ἀρνητικῶς ἐργαζομένας δυνάμεις τῆς φύσεως. Τὸ νιτρῶδες ἔδαφος ὑποσκάπτει βραδέως τὰς βάσεις τῶν πελωρίων στηλῶν τοῦ Ἐλ Καρνὰκ, ὅπερ μέλλει νὰ καταρρεύσῃ ὡς ὑπὸ κλονήσεως σεισμοῦ εἰς συγκεχυμένα ἐρείπια. Ἀλλ' ἡ τελικὴ αὕτη καταστροφὴ τοῦ μεγίστου τῶν ναῶν δὲν ἐπέστη εἰσέτι. Εἰσέτι δυνάμεθα νὰ θαυμάσωμεν τὴν πάλαι τῆς πρωτευούσης μεγαλοπρέπειαν, ἐν τοῖς ἡσύχοις αὐτοῦ θαλάμοις τοῖς μήπω πατηθεῖσιν ὑπὸ τῆς ἀγέλης τῶν ἱεροσύλων. Ἤ, ἔτι μᾶλλον, δυνάμεθα νὰ μετενεχθῶμεν εἰς τὸ παρελθόν, κατερχόμενοι, διὰ τοῦ βραχώδους βάθους τῆς πρὸς δυσμᾶς σιγηλῆς κοιλάδος, εἴς τινα ὀλιγοφοίτητον βασιλικὸν τάφον, ἐπὶ τῶν τοιχῶν τοῦ ὁποίου μαρμαίρουσιν ἔτι αἱ μυστηριώδεις εἰκόνες, αἱ παριστῶσαι τὰς περιπετείας τῆς ψυχῆς ἐν τῷ κόσμῳ, τῷ ἐπέκεινα τοῦ τάφου.

Ἡ ἀρχὴ τῆς κτίσεως τῶν Θηβῶν εἶναι σκοτεινή. Ἀνομοίως πρὸς τὴν Μέμφιδα ἡ μεσημβρινὴ αὐτῆς ἀντίπαλος ηὐξήθη εἰς ἡγεμονεύουσαν πόλιν ἠρέμα καὶ βαθμιαίως. Περὶ τὰ τέλη τῆς σκοτεινῆς ἐποχῆς τῆς σημαινομένης διὰ τῆς ἡγεμονίας τῶν Χανὶς, προῆλθεν ἐν τῇ ἄνω χώρᾳ οἰκογένεια βασιλέων ἐχόντων ἕδραν των τὰς Θήβας.

Κατ' ἀρχὰς ἦσαν ἁπλῶς εὐπατρίδαι. Εἶτα εἰς ἐξ αὐτῶν ἀνεδείχθη βασιλεὺς ἐγχώριος, καὶ οἱ διάδοχοι τούτου κατέκτησαν τὴν ὅλην ἐπὶ τῆς Αἰγύπτου κυριαρχίαν. Οὗτοι ἦσαν οἱ ἡγεμόνες τῆς ἑνδεκάτης δυναστείας. Πρέπει νὰ ἐβασίλευσαν πρὸ τῆς ἐποχῆς τοῦ Ἀβραὰμ, πιθανῶς αἰῶνας τινὰς πρὸ αὐτοῦ. Ἀλλὰ τοῦτο δὲν εἶναι ἀκόμη βέβαιον· τόσον σκοτεινὴ διατελεῖ ἡ πρώτη χρονολογία τῆς Αἰγύπτου!

Τοιουτοτρόπως μικρὰ ἐπαρχιακὴ πόλις ἐγένετο ἡ πρωτεύουσα τῆς Αἰγύπτου, οὐχὶ διὰ τῆς μεμελετημένης ἐκλογῆς, ὡς ἐν τῇ συνετῇ προτιμήσει τῆς τοποθεσίας τῆς Μέμφιδος ὑπὸ Μανὶς, ἀλλὰ διὰ τὴν συμβᾶσαν ἐπιτυχίαν. Ἡ θέσις ἦτο κατάλληλος διὰ μεγαλόπολιν, ἀλλὰ πολὺ μακρὰν πρὸς νότον, ὡς διὰ κέντρον κυβερνήσεως, καὶ πλησιεστέρα πρὸς τ' ἀσφαλῆ τῆς Αἰθιοπίας ὅρια μᾶλλον, παρὰ πρὸς τὰ εὐπρόσβλητα σύνορα, τὰ πρὸς τὸ βορειοανατολικὸν καὶ βορειοδυτικὸν τῆς χώρας.

Τετρακόσια καὶ πλέον ποτάμια μίλια νοτίως τοῦ Καίρου καὶ τῆς Μέμφιδος ἡ κοιλὰς τοῦ Νείλου ἐκτείνεται πρὸς ἀνατολὰς, σχηματίζουσα εὐρὺ ἀμφιθέατρον ὁριζόμενον ὑπὸ τῶν ἐν ἀποστάσει ὀρέων· ἐνῷ πρὸς δυσμὰς τὸ αὐτὸ βραχῶδες προτείχισμα ἀφοῦ ἐγγίσῃ σχεδὸν τὸν ποταμὸν, ἀπομακρύνεται πάλιν ἀποτελοῦν στενότερον ἡμικύκλιον. Ἀνομοίως πρὸς τ' ὁμαλὸν ἐρημότειχος τοῦ λοιποῦ τοῦ Αἰγύπτου, τὸ δυτικὸν ὄρος ἀνέρχεται ὀξυκόρυφον εἰς τὸ σπάνιον ὕψος χιλίων διακοσίων ποδῶν, καὶ εἰς ἓν σημεῖον κόπτεται ἀποτόμως ἕως κάτω, ἀποτελοῦν ἀπόκρημνον βράχον. Ἡ ἑκατέρωθεν τοῦ ποταμοῦ θέα ἐξαίρεται διὰ χαρακτηριστικῶν ἀσυνήθων τῇ χώρᾳ. Σπανίως ἀπαντῶμεν ἐν Αἰγύπτῳ τόσον εὐρεῖαν πεδιάδα περικυκλουμένην ὑπὸ ὀρέων, καὶ οὐδέποτε βλέπομεν ὀξείας κορυφὰς ἐγγὺς τῇ ὁράσει, ἂν καὶ ὑπάρχουν πολλαὶ ἀσημαντότεραι ἐκτάσεις μ' ἓν βραχῶδες τείχισμα ἐν τῇ ὁμιχλώδει ἀποστάσει. Οὐδὲν μνημεῖον ἐγείρεται ἐπὶ τῶν παροχθίων τοῦ ποταμοῦ, ἐκτὸς τοῦ ναοῦ τοῦ Ἐλ Οὐκσοῦρ, (Λουξὸρ) διαπρεποῦς διὰ τὰς μακρὰς σειρὰς τῶν στηλῶν του. Ἐν ἀπόπτῳ διακρίνομεν ἄλλους μεγάλους ναούς· τὰ φρουρειοειδῆ προπύλαια τοῦ Ἐλ Καρνάκ, τὸ ἠρειπωμένον Ραμσεῖον, τὸν πελώριον κίονα τῆς Μεδηνετ-Χαβαῦ, κηριθροειδῶς τετρημένους ὑπὸ τῶν εἰσόδων τῶν τάφων. Τὸ μέγεθος τῶν μνημείων τὸ καταλαμβάνομεν μόνον ὅταν τὰ πλησιάσωμεν τόσον, ὥστε αἱ παρ' αὐτὰ τυχαίως βοσκόμεναι κάμηλοι νὰ μᾶς χρησιμεύσωσιν ὡς γνωστὸν μέτρον πρὸς ἐκτίμησίν των. Ἀλλὰ στεροῦνται τοῦ ἐπιβλητικοῦ μεγαλείου, ὅπερ ἐμπνέουσιν αἱ κατὰ πρῶτον ὁρώμεναι πυραμίδες μᾶλλον διὰ τὴν περιστοιχοῦσαν αὐτὰς ὁμαλότητα παρὰ διὰ τὰς διαστάσεις των.

Ἐὰν ἡ θέσις τῶν Θηβῶν εἶναι ἧττον προτερηματικὴ ὡς πρὸς τὰ ἔργα τῶν ἀνθρώπων, εἶναι ὅμως πολὺ γραφικωτέρα καὶ ὡραιοτέρα ἀπὸ τὴν τῆς Μέμφιδος· διότι κέκτηται τὰ θέλγητρα τῆς τ' εὐμορφίας τῶν γραμμῶν καὶ τοῦ εὐπεριλήπτου τῶν ἐκτάσεων. Ἀμφότερα ἐξαιρέσεις τῶν κανόνων τῆς αἰγυπτιακῆς χωριογραφίας. Δὲν στερεῖται τὸ προτέρημα τοῦ μεγάλου ποταμοῦ, ὅστις ἐδῶ εὐρύνεται διὰ νησίων καὶ παρουσιάζει μακρὰ ῥεύματα ὁρμητικῶν ὑδάτων. Ἔχει πλουσίαν κατὰ τοὺς χρωματισμοὺς σκηνογραφίαν, εἰς τὸ βάθος τῆς ὁποίας προκύπτει σοβαρὰ ἡ βραχώδης σειρὰ τῶν ἐρήμων ὀρέων, καὶ ἔχει ταῦτα πάντα ὑπὸ τὸ φῶς οὐρανοῦ πολὺ κυανότερον παρ' ὅτι γνωρίζει ἡ βορειοτέρα Αἴγυπτος. Οὕτως ὥστε, ὅπως ἐν Μέμφιδι αἱ πυραμίδες, οὕτως ἐν Θήβαις μᾶς κατακυριεύει ἡ ὡραιότης τῆς σκηνογραφίας. Δὲν θαυμάζομεν λοιπὸν ἐὰν οἱ παλαιοὶ Αἰγύπτιοι, ἐπὶ τῶν ἡμερῶν τῆς μοναρχικῆς ἐξουσίας, προετίμων τὸ ἴδιον ἑαυτῶν ἄστυ πάσης ἄλλης πόλεως, ἐντὸς τῆς ὁποίας ἠδύνατο μὲν νὰ κεῖται εὐσκοπώτερον ὡς πρὸς τὴν ἐπιτήρησιν τῆς χώρας, ὄχι ὅμως καὶ ὡς πρὸς τὴν ἀνάπαυσιν, καὶ ἐννοοῦμεν ὅτι ἠρέσκοντο νὰ κατοικοῦν ἐν τῷ ὡραίῳ τούτῳ κύκλῳ ὅπου τὰ πέριξ ὄρη ἀπέκλειον τρόπον τινὰ τὸν ἄνθρωπον ἀπὸ τοῦ ὄπισθεν αὐτοῦ κόσμου, ὡς ἐν ἀθορύβῳ ὁάσει.

Αἱ Θῆβαι, ὡς πᾶσα αἰγυπτιακὴ πόλις εἶχον ἓν πολιτικὸν καὶ ἓν θρησκευτικὸν ὄνομα· ὠνομάζοντο Ἀπιοῦ «πόλις τῶν θρόνων» τοῦθ' ὅπερ μετὰ τοῦ ἄρθρου τ' ἢ τά, ἐγίνετο Τὰ Ἀπιοῦ, κ' ἐταυτίσθη ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων μὲ τὸ ὄνομα τῆς περιφήμου των πόλεως τῶν Θηβῶν. Θρησκευτικῶς ἐκαλοῦντο Νου-Ἀμὼν, «ἡ πόλις τοῦ Ἀμὼν,» τοῦ θεοῦ τῶν Θηβῶν, ἢ ἁπλῆς Νοῦ «ἡ Πόλις» καὶ Νου-ᾶ «ἡ Μεγαλόπολις». Ἐν τοῖς ὀνόμασι τούτοις ἀναγνωρίζομεν τὰ Νω-Ἀμὼν καὶ Νῶ τῆς Γραφῆς.

Περὶ τὰ 1600 π.Χ. Θηβαῖος βασιλεὺς ἀνεδείχθη κυβερνήτης τοῦ κράτους τῆς Αἰγύπτου, ἀπ' αὐτοῦ δ' ἤρξατο ἡ δεκάτη ὀγδόη δυναστεία. Οἱ ταύτης βασιλεῖς, ὡς καὶ ἡ τῆς δεκάτης ἑνάτης καὶ εἰκοστῆς δυναστείας, ἤ, δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν, οἱ βασιλεῖς τῆς αἰγυπτιακῆς αὐτοκρατορίας, εἶχον τὰς Θήβας ὡς πρωτεύουσάν των. Τόσον οἱ ναοὶ ὅσον καὶ οἱ τάφοι μαρτυροῦν περὶ τῆς αἴγλης τῆς ἐποχῆς ταύτης, ἥτις δὲν ἦτο μὲν ἡ εὐτυχεστέρα, ἀλλὰ τοὐλάχιστον ἡ λαμπροτέρα ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῆς Αἰγύπτου.

Κατόπιν ἦλθεν ἡ παρακμή. Διηνεκεῖς ἐν τῷ ἐξωτερικῷ πόλεμοι, δυσαρέσκειαι ἐν τῷ ἐσωτερικῷ καὶ ἡ διοίκησις ἀσθενῶν βασιλέων ἐπήνεγκον τὴν πτῶσιν τῆς αὐτοκρατορίας· καὶ ἡ μεγάλη πόλις δὲν ἦτο πλέον ἡ διαρκὴς ἕδρα τῆς κυβερνήσεως, ἂν καὶ οἱ διαχειριζόμενοι αὐτὴν συνεισέφερον πρὸς καλλωπισμὸν τῶν ναῶν της μᾶλλον ἢ ἀναλόγως τῆς ὁλονὲν μειουμένης ἰσχύος. Κατ' αὐτοὺς ἔτι τοὺς ὁμηρικοὺς χρόνους, ὕστερον ἀφοῦ ἡ καταστρεπτικὴ τῆς παρακμῆς χεὶρ ἐβάρυνεν αὐτὰς ἐπὶ τρεῖς αἰῶνας, αἱ Θῆβαι ἦσαν ἡ μεγίστη πόλις ἐντὸς τοῦ γεωγραφικοῦ ὁρίζοντος τοῦ ποιητοῦ, τόσον διὰ τὴν τῶν ἀγαθῶν περιουσίαν, ὅσον καὶ διὰ τὴν μεγάλην πληθὺν τῶν πολεμικῶν αὐτῆς ἁρμάτων, ἅτινα τότε ἦσαν τὰ νεῦρα τοῦ πολέμου. Δύο σχεδὸν αἰῶνας μετὰ ταῦτα ὁ προφήτης Ναοὺμ ἔγραψε ζωηρὰν περιγραφὴν τῶν Θηβῶν καὶ τῶν προσόδων της. Ἐν τῷ χωρίῳ τούτῳ τῆς Γραφῆς ὅπου καὶ μόνον ἀπαντᾷ τὸ ὄνομα Νω-Ἀμὼν, ὁ προφήτης ἐπιτιμᾷ τὴν Νινευὴ, ἐπισείων αὐτῇ τὴν τύχην μιᾶς ἀντιπάλου, ἥτις κατ' οὐδὲν ἐλαττουμένη ἐκείνης, ὑπέστη πρὸ μικροῦ ἔτι τὴν λεηλασίαν τοῦ Ἀσσυρίου. (Ναοὺμ III, 8.9). Μήπως σὺ εἶσαι καλλιτέρα παρὰ ἡ Νω-Ἀμὼν, λέγει, «ἡ κατοικοῦσα ἐν ποταμοῖς, ὕδωρ κύκλῳ αὐτῆς, ἧς ἡ ἀρχὴ θάλασσα (ὁ Νεῖλος) καὶ ὕδωρ τὰ τείχη αὐτῆς καὶ Αἰθιοπία ἰσχὺς αὐτῆς καὶ Αἴγυπτος; καὶ οὐκ ἔστι πέρας τῆς φυγῆς αὐτῆς καὶ Λίβυες ἐγένοντο βοηθοὶ αὐτῆς;»

Ἔπειτα ἀκολουθεῖ ἡ θλιβερὰ ἀφήγησις τῆς λεηλασίας, ἡ ἀμείλικτος σφαγὴ, ἡ ἀπεμπώλησις, ἡ αἰχμαλωσία καὶ αὐτῶν τῶν ἐγκριτοτάτων κατοίκων (στιχ. 10). Ὁ Ἀσσουρβανχαβὰλ παρέχει ἡμῖν τὴν αὐτὴν ἱστορίαν εἰς γνήσιον βασιλικὸν ἀσσυριακὸν ὕφος. Διηγεῖται πῶς αἱ Θῆβαι ὑπέστησαν τὴν τύχην δορυαλώτου πόλεως, πῶς οἱ νικηταὶ ἀπήγαγον χρυσὸν, ἄργυρον, τιμαλφεῖς λίθους, πολύτιμα ὑφάσματα, ἵππους, τοὺς θησαυροὺς τῶν ἀνακτόρων, ἀναρίθμητα λάφυρα, ἄνδρας, γυναῖκας, ἔργα γλυπτικῆς, μετακομίσαντες πάντα εἰς Νινευή. Ταῦτα συνέβησαν περὶ τὰ 666 ἢ 665 π. Χ.— Πρὶν ἢ ὁ αἰὼν συμπληρωθῇ ὑπέστη ἡ Νινευὴ τὴν αὐτὴν τύχην.

Ἀπὸ τῆς μεγάλης ταύτης συμφορᾶς δὲν ἀνέκυψαν αἱ Θῆβαι ποτὲ πλέον. Ἀλλεπάλληλοι βασιλεῖς προσεπάθησαν νὰ ἐπιδιορθώσωσι τὰ συντετριμμένα οἰκοδομήματά της, ἀλλὰ Καμβύσης ὁ Πέρσης κατακτητὴς, ἐπανέλαβε τὴν ἐκδίκησιν τῶν Ἀσσυρίων, καὶ μ' ὅλην τὴν μέριμναν τῶν πρώτων Ἑλλήνων βασιλέων, αἱ Θῆβαι ἔσχον τὴν ἀτυχίαν νὰ χρησιμεύσωσι δὶς ὡς κέντρον ἐπαναστάσεως κατὰ τῶν Πτολεμαίων. Περὶ τὰ τέλη τῆς βασιλείας τοῦ Φιλοπάτορος ἱδρύθη ἐν Θήβαις ἀνεξάρτητος δυναστεία, ἥτις ὅμως κατελύθη ὑπὸ τοῦ Ἐπιφανοῦς. Οἱ Θηβαῖοι ἐπανέστησαν ἔτι ἅπαξ ἐναντίον τοῦ Λαθύρου. Ἡ πατριωτικὴ μερὶς προέταξε τὴν τελευταίαν αὐτῆς ἀντίστασιν ἐν τῷ παλαιῷ ἄστει. Ἡ πόλις ὑπέμεινε τριετῆ πολιορκίαν, ἀλλ' ἐπὶ τέλους ἐκυριεύθη, καὶ ὁ νικητὴς βασιλεὺς ἐχρήσατο αὐτῇ κατὰ τὴν ἀπανθρωπίαν τῆς καρδίας του. Αὐτὸ ὑπῆρξε τὸ τέλος τῆς πόλεως

τῶν θρόνων, ἥτις ἔκτοτε ἀντιπροσωπεύεται μόνον ὑπὸ χωρίων διεσπαρμένων περὶ τοὺς ναούς.

Ἡ τελεία παρακμὴ τῶν Θηβῶν πρὸ τῆς πτώσεως τῆς εἰδωλολατρείας, καὶ ἡ ἀπόστασις ἥτις ἐχώριζεν αὐτὴν ἀπὸ ἑκάστην τῶν τελευταίων ἀντιζήλων της προεφύλαξαν τὰ μνημεῖα αὐτῆς ἀπὸ τὸ νὰ χρησιμεύσουν, καθὼς τὰ τῆς Μέμφιδος, ὡς οἰκοδομικὴ ὕλη, ἀλλεπαλλήλων πρωτευουσῶν. Τοιουτοτρόπως κατὰ τὸ πρῶτον ἥμισυ τοῦ παρόντος αἰῶνος ἡ θέα τοῦ τόπου δὲν θὰ ἦτο πολὺ διάφορος, ἣν παρουσίαζεν ὅτε ὁ Πτολεμαῖος Λάθυρος ἐξήλαυνεν ἐξ αὐτοῦ τὰ φιλεκδικητικά του στρατεύματα. Ἡ σμικροδραστηριότης τοῦ ἀμαθοῦς περιηγητοῦ, ὅστις ἐργάζεται ὡς ὁ μῦς καὶ ὁ σκώληξ, ἐπροξένει πλείονα φθορὰν ἢ πᾶσα ἄλλη φυσικὴ δύναμις, καὶ πεντήκοντα ἔτη συστηματικῆς συλήσεως ὑπῆρξαν μᾶλλον βλαβερὰ, παρὰ ἡ παροδικὴ τῶν κατακτητῶν μανία. Μολαταῦτα πάντα σχεδὸν τὰ μεγάλα οἰκοδομήματα εἶναι ἀκόμη ὄρθια, καὶ ἀκόμη δυνάμεθα νὰ παρακολουθήσωμεν τὴν συνέχειαν τῶν εἰκόνων ἐν τοῖς βασιλικοῖς τάφοις.

Ἐκ πάντων τῶν ναῶν τῆς Αἰγύπτου, ἂν οὐχὶ τοῦ κόσμου, τὸ πρὸς τὸ ἀνατολικὸν αὐτῶν μέρος κύριον οἰκοδόμημα τῶν Θηβῶν, καλούμενον νῦν ὁ ναὸς τοῦ Ἐλ Καρνὰκ, εἶναι πιθανῶς ὁ μέγιστος, βεβαίως ὁ δαπανηρότατος. Ἦτον ἀφιερωμένος τῷ Ἀμὼν-ρᾶ, καὶ ἦτον ὁ κεντρικὸς βωμὸς τῆς Αἰγύπτου καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τῆς αὐτοκρατορίας.

Φιλόπονός τις λόγιος ἐκ Γερμανίας, ὁ **Dr Dümichen** ἐδημοσίευσεν ὡραῖον σχέδιον τῆς ὅλης οἰκοδομῆς μὲ τοὺς περιστοιχοῦντας αὐτὴν μικροτέρους ναοὺς, σημειώσας τὰς ἀλλεπαλλήλους προσθήκας διὰ διαφερόντων χρωμάτων. Ἐκ τῆς παραστάσεως ταύτης φαίνεται, ὅτι ἀπὸ τῆς δωδεκάτης δυναστείας μέχρι τῶν Ἑλλήνων βασιλέων, κατὰ διάστημα δύο χιλιάδων καὶ ἐπέκεινα ἐτῶν, δυνάμεθα νὰ διακρίνωμεν τὰ ἔργα εἰκοσιτεσσάρων περιόδων, ὧν ἐξ φέρουσι τὴν σφραγῖδα ὁλοκλήρων βασιλικῶν οἴκων, ἐνῷ αἱ δεκαοκτὼ ἀντιπροσωπεύουσιν ἁπλᾶς βασιλείας σημαντικὰς κυρίως δι' ἃς ἐποίησαν μεγάλας προσθήκας.

Οὐδεὶς μέγας καθεδρικὸς ἢ μοναστηριακὸς ναὸς παρουσιάζει ἡμῖν τόσον μακρὰν ἀλλεπάλληλον ἐργασίαν καὶ ἱστορίαν τόσον συνεχῆ. Ἐν τῷ ναῷ τοῦ Ἐλ Καρνὰκ δὲν ἔχομεν μόνον τοὺς ῥυθμοὺς πολλῶν ἐποχῶν καὶ τὴν καλλαισθησίαν μοναρχῶν διαφόρου καταγωγῆς, ἀλλὰ καὶ ἕκαστον μέλος τῆς ἀχανοῦς οἰκοδομῆς εἶναι ἐπιγεγραμμένον, ἔνδοθεν καὶ ἔξωθεν, μὲ θρησκευτικὰς παραστάσεις καὶ ἱστορικὰς σκηνὰς, μὲ ζηρὰς ἐξεικονίσεις τῆς πρὸς τοὺς θεοὺς λατρείας καὶ μὲ ζωηρὰς εἰκόνας μεγάλων νικῶν, **πάντων ἐπεξηγουμένων δι' ἐπιγραφῶν. Δὲν εἶναι** μόνον ναὸς, ἀλλὰ καὶ ἀρχεῖον ἱστορικῶν ἐγγράφων. Ἐδὼ ἔχεις τὸν μακρὸν κατάλογον τῶν κατακτήσεων τοῦ Σχισὰκ, ἐν ᾧ μνημονεύονται αἱ Λευϊτικαὶ τοῦ Ἰσραὴλ πόλεις καὶ οἱ δυνατοὶ τοῦ Ἰούδα. Ἐδὼ τὴν ἔτι παλαιοτέραν συνθήκην Ραμσῆ τοῦ Β' μετὰ τῶν Χιττιτῶν, τοῦ πρὸ πολλοῦ λησμονηθέντος καὶ σήμερον μόλις ἀναδυομένου ἐκ τῆς λήθης ἔθνους, τὸ ὁποῖον πάλαι ποτὲ ἐμερίσθη ἐπιτυχῶς ἐξ ἴσου μετὰ τῆς Αἰγύπτου τὸ κράτος τῆς Ἀνατολῆς. Ταῦτα εἶναι μόνον μικρὰ δείγματα τῶν πολυτίμων ἐγγράφων τῶν καλυπτόντων τοὺς τοίχους τοῦ ναοῦ. Ἔτι πλείονα μένουσιν ὑπὸ τὴν γῆν, διότι πᾶσα ἐκκαθάρισις τῶν θαλάμων παρέχει νέα εἰς τὸ φῶς κειμήλια.

Ὁ ναὸς οὗτος ὅλος ἐκτισμένος διὰ στερρῶν λίθων εἶναι, διὰ τὸ καταπληκτικὸν αὐτοῦ μέγεθος, μεταξὺ τῶν ναῶν ὅ,τι εἶναι ἡ μεγάλη πυραμὶς μεταξὺ τάφων. Τὸ πλάτος τῶν πρὸς δυσμὰς προπυλαίων εἶναι ὑπὲρ τοὺς 360 πόδας. Ὁ πρῶτος περίβολος ἔχει 329 ποδῶν πλάτος καὶ 275 μῆκος, καὶ ἀπὸ αὐτοῦ εἰσερχόμεθα εἰς τὸν σηκὸν, ὑποβασταζόμενον ὑπὸ 134 κιόνων, ὧν οἱ μὲν τῆς κεντρικῆς σειρᾶς εἶναι σχεδὸν 70 πόδας ὑψηλοὶ, μὲ διάμετρον 12 περίπου ποδῶν, οἱ δὲ τῶν ἑκατέρωθεν σειρῶν 40 πόδας ὑψηλοὶ, μὲ διάμετρον ποδῶν περίπου 9. Αἱ μεγάλαι στῆλαι φέρουσι κιονόκρανα ὅμοια πρὸς τὸ κυαθοειδὲς σχῆμα τοῦ παπύρου, ἐνῷ τὰ τῶν μικροτέρων ὁμοιάζουσι κάλυκας λωτοῦ. Ἐν τῇ ἀχανεῖ ταύτῃ στοᾷ δύναται νὰ περιληφθῇ ὁ καθεδρικὸς ναὸς τῆς Παναγίας τῶν Παρισίων χωρὶς νὰ ψαύσῃ τοὺς τοίχους. Μολονότι φέρει τὰ ἴχνη τῶν συμφορῶν τῆς πόλεως, τὸ θαυμαστὸν τοῦτο μνημεῖον τοῦ μεγαλείου τῶν Θηβῶν εἶναι ἀκόμη τεραστίως μέγα· δάσος στηλῶν ἐγείρεται ἑκατέρωθεν αὐτοῦ, ὑπὸ τὰς ὁποίας δυσκολεύεταί τις νὰ πιστεύσῃ, ὅτι κινεῖται μεταξὺ ἔργων ἀνθρώπων, τὴν αὐτὴν σχόντων μὲ ἡμᾶς δύναμιν καὶ τὴν αὐτὴν φύσιν. Προχωροῦντες περαιτέρω παρατηροῦμεν τοὺς δύο ὀρθοὺς ὀβελίσκους ἐξ ἐρυθροῦ γρανίτου, ἐξ ὧν ὁ μὲν εἷς εἶναι δημιούργημα φιλοδόξου γυναικὸς, τῆς βασιλίσσης Χατασοῦ, μονόλιθος 108 πόδας ὑψηλὸς, ὁ ὕψιστος ἐν τῷ κόσμῳ, ὧν ἄλλοτε ἐνδεδυμένος χρυσῷ ἀπέφθῳ καὶ χρησιμεύων ὡς ἱστορικὸν ἐνταυτῷ μνημεῖον, ὡς ἀρχιτεκτονικὸν κόσμημα καὶ ὡς φωτοβόλος ὁδηγός[1]. Ἡ ἐπὶ τῆς βάσεως αὐτοῦ ἐπιγραφὴ μᾶς ἀφηγεῖται, ὅτι ἡ ὅλη ἐργασία

1. Οἱ ὀβελίσκοι ἐν Αἰγύπτῳ εἶχον τριπλοῦν σκοπόν. ἱδρυμένοι πρὸ τῶν προπυλαίων τῶν ναῶν ἔφερον ἀφιερωτικὰς ἐπιγραφὰς, καὶ διέκοπτον, κάθετοι αὐτοὶ τὰς μακρὰς ὁριζοντείους γραμμὰς ἀναπαύοντες τοὺς ὀφθαλμούς· τρίτον δὲ κεκαλυμμένοι τὴν κορυφὴν ἢ τὸ ὅλον ὑπὸ στίλβοντος χρυσοῦ ἐχρησίμευον ὡς ὁδηγοὶ τῶν μακρόθεν διὰ τῆς ἐρήμου προσερχομένων προσκυνητῶν.

τῆς μεταφορᾶς, τῆς ἐγγλυφῆς καὶ τῆς ἱδρύσεως τοῦ πελωρίου τούτου μονολίθου διήρκεσε δεκαεννέα μόνον μῆνας. Ἐδὼ καὶ κατέναντι τῆς θέσεως ταύτης τὰ λείψανα τοῦ ναοῦ εἶναι ἐπισεσωρευμένα ἐν συγχύσει, ἥτις μᾶς κάμνει νὰ θαυμάζωμεν τὴν ὑπομονὴν τὴν δυνηθεῖσαν νὰ καταστρέψῃ οὐχ ἧττον ἢ τὴν ὑπομονὴν, ἥτις ᾠκοδόμησε τὸ πρῶτον τὸν καταπληκτικὸν ὄγκον, ἄλλοτε μὲν ἐν μεγαλοπρεπεῖ τάξει διατελοῦντα, νῦν δὲ πεπυργωμένον εἰς σωροὺς ὀρεοϋψεῖς.

Ἕτερος μέγας ναὸς, ὁ τοῦ Ἐλ Οὐκσοῦρ, ἔκτισται ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ παροχθίου τοῦ ποταμοῦ. Ἀλλ' ἀνάγκη νὰ περάσωμεν εἰς τὴν ἀπέναντι δυτικὴν ὄχθην, τὴν ὄχθην τῶν τάφων, ὅπως γνωρίσωμεν τὰ πολλὰ νεκρικὰ τεμένη.

Εἰς ἔτι παλαιοτέρους χρόνους ἑκάστη πυραμὶς εἶχε τὸν ἑαυτῆς ναΐσκον οὐχὶ ἐν τῷ οἰκοδομήματι, ὡς ἐν τοῖς ἰδιωτικοῖς τάφοις, ἀλλὰ πρὸ αὐτῆς, πρὸς πλείονα ἀσφάλειαν τοῦ βασιλικοῦ μνήματος, ὅπερ ἐφράσσετο τελείως εὐθὺς ὡς ἡ μεγάλη βασιλικὴ σαρκοφάγος καθυφίετο εἰς τὸν τόπον τῆς ἀναπαύσεως. Ὁμοίως οἱ Θηβαῖοι βασιλεῖς ἐθάπτοντο εἰς χωριστὴν κοιλάδα, ὄπισθεν τοῦ ὄρους, τοῦ ὁποίου ἡ ἀνυπέρβατος ὄψις, ἀποκρήμνως αἰρομένη ἔμπροσθεν τοῦ βασιλικοῦ κοιμητηρίου, ἐφαίνετο ὡσεὶ φρουροῦσα τοὺς τάφους των. Κατὰ μῆκος τῶν ὁρίων τῆς ἐρήμου, κάτωθεν τοῦ ὄρους, ὑψοῦνται σειραὶ ναῶν, οἵτινες, ἂν καὶ εἶναι ἀφιερωμένοι εἰς θεοὺς, ἦσαν ὅμως ἡρῷα τῶν βασιλέων, ἐξαγγέλλοντα εἰς τοὺς ἐπιγενεστέρους τὰ κατορθώματα τῆς βασιλείας αὐτῶν, ἐν ᾧ ἡ ἱστορία τοῦ πεπρωμένου των ἐν τῇ χώρᾳ, ἣν οἱ Αἰγύπτιοι ἐκάλουν «τὸν ἄλλον κόσμον» ἐπεφυλάσσετο διὰ τοὺς τοίχους τῶν μυστηριωδῶν αὐτῶν τάφων. Ἀναχωροῦντες βορειόθεν συναντῶμεν πρῶτον τὸν ναόν, ὃν Ῥαμσῆς ὁ Β' συνεπλήρωσε διὰ τὸν πατέρα καὶ τὸν πάππον του. Ἔπειτα φθάνομεν εἰς τὸ μεγαλήτερον μνημεῖον, ὅπερ ἔκτισε διὰ τὴν ἰδίαν αὐτοῦ φήμην, τὸ Ῥαμσεῖον. Ἐδὼ, ἐν τῷ πρώτῳ περιβόλῳ, κεῖται καταπεσὼν ὁ κολοσσὸς τοῦ βασιλέως, ἐξ ἐρυθροῦ γρανίτου, ἔχων ἄλλοτε 60 ποδῶν ὕψος, καὶ ζυγίζων 887 τόνους, στερρὸς ὄγκος, ὁ μέγιστος μονόλιθος ἀνδριὰς ἐν Αἰγύπτῳ ἢ ἐν τῷ κόσμῳ, ὅστις ὅμως κρημνισθεὶς ἐθραύσθη ὑπὸ τῶν Ἀσσυρίων ἢ τῶν Περσῶν. Ὁ ναὸς οὗτος διὰ τὴν ἀγνότητα τῶν καμπυλῶν καὶ τῶν εὐθειῶν γραμμῶν τῶν κιόνων του, καὶ διὰ τὴν ζωηρότητα τῶν πολεμικῶν σκηνῶν του, δὲν ὑπερβάλλεται ὑπ' οὐδενὸς τῶν αἰγυπτιακῶν μνημείων. Οἱ δύο ἀνδριάντες ἐν τῇ πεδιάδι, δεύτεροι μόνον τὸ μέγεθος ὡς πρὸς τὸν πεσόντα τοῦ Ῥαμσῆ, εἶναι σχεδὸν πᾶν ὅ,τι ὑπελείφθη ἐκ τοῦ μεγάλου ναοῦ Ἀμενὼθ τοῦ τρίτου, ἀρχαιοτέρου τινὸς δυνάστου. Ἔτι ἀπωτέρω ὑψοῦται ὁ πελώριος κίων τοῦ Μεδηνετ-Χαβοῦ, ναοῦ Ῥαμσῆ τοῦ τρίτου, ἐπὶ τῶν τοίχων τοῦ ὁποίου βλέπομεν τὴν ἱστορίαν τῶν πολέμων αὐτοῦ πρὸς τὰ ναυτικὰ τῆς Μεσογείου ἔθνη, ὡς ἀνάγλυπτον ὁμηρικὴν ἐποποιΐαν, ἥτις μᾶς παρουσιάζει μεταξὺ ἄλλων τὴν ἀρχαιοτάτην εἰκόνα ναυμαχίας, καθ' ἣν τὰ αἰγυπτιακὰ σκάφη νικῶσι τοὺς θαλασσινοὺς τῆς Μεσογείου. Παραπλεύρως, ὅλως ἐγγὺς τῇ βάσει τῶν ἀποκρήμνων βράχων, εἶναι ὁ ναὸς τῆς βασιλίσσης Χατεσοῦ καὶ τῶν ἀδελφῶν της, Τώθμη Β' καὶ Τώθμη Γ', ὅστις μᾶς ἐνδιαφέρει κυρίως δι' ὅσα μᾶς διηγεῖται, ἔν τε λόγοις καὶ ἐν εἰκόσι, περὶ τῆς ἐνόπλου ἀποστολῆς ἣν ἡ ῥιψοκίνδυνος βασίλισσα ἐξαπέστειλεν εἰς τὴν γῆν τῶν ἀρωμάτων, ὅπως τῇ ἀποκομίσῃ τὰ πολύτιμά της προϊόντα, ἐξ ὧν τὰ βαλσαμοφόρα δένδρα ἐφύτευσεν ἐν τῇ πρωτευούσῃ. Τὰ ἱστορούμενα περὶ Τώθμη τοῦ τρίτου εἰσὶ μᾶλλον ἐνδιαφέροντα ἐν τῷ ναῷ τοῦ Ἐλ-Καρνὰκ παρὰ ἐνταῦθα.

Μεταξὺ τῶν ναῶν καὶ τοῦ ὄρους, ἐν χωριστοῖς λόφοις ἢ ἐν τῷ ὁμαλῷ πεδίῳ κεῖνται οἱ κατὰ τὸ φαινόμενον ἀναρίθμητοι τάφοι τοῦ Θηβαϊκοῦ λαοῦ, πλήρεις, ἐφ ὅσον ἐφείσθη αὐτῶν ὁ περιηγητὴς, τῶν θαυμαστῶν ἐκείνων εἰκόνων, αἵτινες μᾶς ἀνάγουν εἰς τὸν πρὸ τρισχιλίων ἐτῶν καθημερινὸν βίον, αἵτινες ὅμως δὲν διηγοῦνται εἰμὴ τὰ τοῦ «ἄλλου κόσμου», τὰς προπαρασκευὰς διὰ τὰ τελευταῖα θρησκευτικὰ καθήκοντα, τὰς νεκρικὰς πομπὰς, τὴν μέλλουσαν ζωήν. Ἐν ταῖς λεπταῖς ἐπιγραφαῖς, ὧν ἕκαστον γράμμα ἢ λέξις εἶναι ζωγραφητὰ ἱερογλυφικὰ, νῦν ἀφειδῶς κολοβωμένα, ἐπανελαμβάνοντο οἱ ἔλεγοι τῶν θρηνῳδιῶν, αἱ κραυγαὶ τῆς χηρευσάσης συζύγου, τὸ ἐπικήδειον ᾆσμα, τὸ ὁποῖον κατελύπει καὶ συγχρόνως ἐφαίδρυνε τὴν νεκρικὴν τελετήν. Διότι τὸ παραπονετικὸν τῶν κιθαρῳδῶν ᾆσμα ἐν τῷ μέσῳ τῶν φαγητῶν καὶ ποτῶν, τῆς μουσικῆς καὶ τοῦ χοροῦ, συνεβούλευε τὴν ὁμήγυριν τὴν οὕτως παραδόξως ἀποδιδοῦσαν τὰς τελευταίας τιμὰς τῷ νεκρῷ, νὰ χαρῇ τὴν ζωὴν, ἀλλὰ πάντοτε ἐνθυμουμένη τὰ καθήκοντα καὶ τὸ τέλος αὐτῆς. Ἰδέαν τινὰ τῆς λαμπρότητος τῶν μνημείων τούτων μᾶς παρέχει τὸ γεγονὸς, ὅτι ὁ εὐρύτατος τάφος ἔχει ἐν ταῖς κοιλότησιν αὐτοῦ πλέον τῶν 23000 τετραγωνικῶν ποδῶν ἐμβαδὸν, κατέχων σχεδὸν ἓν στρέμμα καὶ ἓν τέταρτον τοῦ βράχου, καὶ κεκτημένος τοὺς τοίχους πάντων τῶν θαλάμων, ἐκτὸς τοῦ κυρίου μνήματος, πλήρης ἀναγλύφων. Ἀλλὰ τὸ μνημεῖον τοῦτο εἶνε ὁ γίγας μεταξὺ τῶν Θηβαίων τάφων.

Μακρῷ ὄπισθεν, ἐν τῇ ἀποκεκρυμμένῃ κοιλάδι, κεῖνται οἱ τάφοι τῶν βασιλέων τῆς αὐτοκρατορίας λελαξευμένοι βαθέως ἐν τῷ βράχῳ, καὶ κεκαλυμμένοι ὑπὸ μυστικῶν εἰκόνων καὶ ἐπιγραφῶν, ἐκθετουσῶν τὰ ὑπὸ τῶν Αἰγυπτίων

πιστευόμενα ὡς πρὸς τὴν μέλλουσαν ζωὴν, τὰς κρίσεις, τὰς ἀμοιβὰς καὶ τὰς κολάσεις αὐτῆς, πάντα κατεστραμμένα ὑπὸ τῶν νεωτέρων ἱεροσύλων, καίτοι πρὸ τεσσαράκοντα ἐτῶν τινὰ ἐξ αὐτῶν ἦσαν σχεδὸν ἄθικτα. Οἱ βασιλικοὶ τάφοι εἶναι κενοί. Ἀλλ' αἱ τελευταῖαι ἐν Θήβαις ἀνακαλύψεις ἀνεκάλεσάν τινας τῶν περιφημοτέρων αὐτῶν κατοίκων εἰς τὸν ἄνω κόσμον. Ἐντεῦθεν τῆς ὑπὸ τὸν δυτικὸν βράχον κοιλάδος ἀνευρέθη μέγα νεκροταφεῖον, ἐν ᾧ εἶχον κατατεθῆ πλείους ἢ τριάκοντα μούμιαι, τὸ πλεῖστον βασιλικαί. Οὕτως Τώθμης Γ' ὁ μέγας κατακτητὴς, καὶ Ῥαμσὴς Β' ὁ μέγας καταδυνάστης, ἐθεάθησαν ἔτι ἅπαξ ὑπὸ τὸ φῶς τῆς ἡμέρας. Ἐὰν τὸ μουσεῖον τοῦ Βουλὰκ διεξέφυγε τὸν φανατικὸν καὶ ἀχαλίνωτον ὄχλον τοῦ Καίρου, δυνάμεθα τόσον ἐδῶ ὡς καὶ ἐν Θήβαις νὰ αἰσθανθῶμεν, ἐνώπιον τῶν ἀρχαίων αὐτῆς βασιλέων, πῶς ἡ Αἴγυπτος ἀπαλείφει τὸν χρόνον, καὶ συνενοῖ τὸ παρὸν μετὰ τοῦ παρελθόντος, ὡς διὰ μαγικῆς τέχνης.

Τοιοῦτος εἶναι ὁ βραχύτατος κατάλογος τῶν θαυμασίων, ὅσα περιέχουσιν αἱ Θῆβαι τῆς Αἰγύπτου, ἡ μεγάλη καὶ παλαιὰ αὕτη πόλις, ἡ ὁποία πλέον πάσης ἄλλης πρωτευούσης τοῦ κόσμου ὁμιλεῖ εὐγλωττότατα περὶ χρόνων οἰχομένων, ἀντηχοῦσα τὰς σκέψεις λησμονημένων ἐποχῶν, ἱστοροῦσα τὸ ἄστατον τῶν ἐπιγείων ἀγαθῶν, ὡς νουθεσίαν, καὶ ἀφιεῖσα ὡς ἐνθάρρυνσιν τὴν φωνὴν τῆς ἐλπίδος καὶ τοῦ φόβου τῶν ἀνθρώπων περὶ τῶν μετὰ ταῦτα.

[Ἐκ τοῦ ἀγγλικοῦ]. Β.

ΤΟ ΦΙΛΟΙΚΕΙΟΝ

τοῦ ἀνθρώπου καὶ τῶν ζῴων.

—

Δ'.

Τὸ φιλόστοργον τοῦ ἀνθρώπου.

Κατὰ τὰς σκέψεις ἡμῶν τῶν Εὐρωπαίων, ὅσα ἀνωτέρω ἐξέθεμεν εἰσὶν ἀποτρόπαια. Ἐν τοῖς ἡμετέροις σχολείοις διδάσκεται πεπαλαιωμένη τις θεωρία, καθ' ἣν τὰ ἠθικὰ δόγματα ἡμῶν τῶν Εὐρωπαίων τοῦ δεκάτου ἑνάτου αἰῶνος εἰσὶν ἔμφυτα τῷ ἀνθρωπίνῳ γένει. Πῶς οἱ ὀπαδοὶ τῶν τοιούτων τετριμμένων ἀρχῶν ἑρμηνεύουσι τὰ φρικαλέα ἤθη, ἅπερ περιεγράψαμεν; Μόνη ἡ θεωρία τῆς προόδου, τῆς βραδείας ἐπὶ τὰ βελτίω ἀναπτύξεως τοῦ ἀνθρωπίνου γένους, δὲν εὑρίσκεται εἰς ἀντίφασιν πρὸς τὰ τοιαῦτα γεγονότα· ἀλλ' ἀποδέχεται μὲν ταῦτα, ἐπειδὴ ὑπάρχουσι, τὰ κατατάσσει δὲ κατὰ τὸν τρόπον τῶν φυσιοδιφῶν, θεωροῦσα αὐτὰ ὡς χαρακτηρίζοντα τὰς κατωτάτας φάσεις τοῦ πολιτισμοῦ.

Ἀλλ' ἐκ τούτων ἕπεται, ὅτι ἡ πρὸς τὰ τέκνα στοργὴ ἐστὶν αἴσθημα ἄγνωστον τῷ κατὰ φύσιν ἀνθρώπῳ; Οὐδαμῶς. Πῶς θὰ ᾐσθανόμεθα τὸ αἴσθημα τοῦτο ἡμεῖς, κληρονόμοι ἐν μέρει ἄξεστοι ἔτι τοσούτων προαιωνίων ἀγώνων, ἂν οἱ πρόγονοι ἡμῶν, ὅσῳ καὶ ἂν ἐστεροῦντο διανοητικῆς ἀναπτύξεως, δὲν ἐκληροδότουν ἡμῖν τὰρχικὰ στοιχεῖα τοῦ αἰσθήματος τούτου; Πῶς αἴσθημα τόσῳ ἀρχέγονον, ἀφ' οὗ ἴχνη αὐτοῦ εὕρηνται καὶ παρὰ τοῖς κατωτέροις ζῴοις, θὰ ἦτο ἄγνωστον μόνῳ τῷ ἀνθρώπῳ;

Καὶ παρ' αὐταῖς ταῖς ἀγριωτάταις φυλαῖς παρατηρεῖται ἡ τῶν γονέων καὶ ἰδίᾳ ἡ τῶν μητέρων στοργὴ πρὸς τὰ τέκνα, ἀλλ' ἐν καταστάσει ἐμφύτου αἰσθήματος, οὗ ἡ ἐκδήλωσις παρακωλύεται συχνάκις ὑπὸ τῶν ἀναποδράστων ἀναγκῶν τῆς ὑπάρξεως. *Πρωτίστως τὸ ζῆν*, καὶ εἶτα τὰ λοιπά. Ἐκτὸς δὲ τούτου ἐν ταῖς ἀρχετύποις κοινωνίαις τὸ αἴσθημα ἐκεῖνο δὲν ἐνισχύεται, ὡς παρ' ἡμῖν διὰ τῆς ἀγωγῆς, τῆς φιλολογίας, τῶν παραδόσεων. Ἡ τοῦ αἰσθήματος παραφορὰ ἐστιν ἄγνωστος ἐν ταῖς ἀμόρφοις ἐκείναις κοινωνίαις, ἡ δὲ ζῳώδης ὠμότης δὲν χαλιναγωγεῖται ὑπὸ τῆς ἠθικῆς, τοῦ πρὸς τὴν κοινωνίαν σεβασμοῦ καὶ τῆς αὐστηρότητος τῶν νόμων. Κυρίως δ' εἰπεῖν ἐν ταῖς ταπεινοτάταις φάσεσι τῆς κοινωνικῆς ἀναπτύξεως ἠθικὴ μόλις ὑπάρχει, ἧς οἱ νόμοι οὐδαμῶς μεριμνῶσι περὶ τῶν ἰδιωτικῶν πράξεων, τὰ δὲ παιδία θεωροῦνται ὡς πράγματα, ὧν τὴν ἀπόλυτον κυριότητα ἔχουσιν οἱ γονεῖς. Ἀλλ' ὅμως ὅταν δὲν πιέζηται ὑπερβαλλόντως ὑπὸ τοῦ λιμοῦ, καὶ ὁ ἀρχέτυπος ἄνθρωπος φιλεῖ τὰ ἴδια τέκνα καὶ ἐπιμελεῖται αὐτῶν ἐνίοτε ὅσον καὶ ὁ πεπολιτισμένος. Τοῦτο ἀποδείκνυται ἐκ παμπληθῶν παραδειγμάτων.

Καὶ αὐτοὶ οἱ πτωχοὶ Πεσεραῖοι τοῦ Μαγελλανείου πορθμοῦ θωπεύουσι τὰ ἑαυτῶν τέκνα, καὶ συμπαίζουσι μετ' αὐτῶν. Ὁ Wallès εἶδεν αὐτοὺς ἀναρρίπτοντας ταῦτα ἐν τοῖς μονοξύλοις των, κρατοῦντας αὐτὰ μετέωρα καὶ προσποιουμένους ὅτι θὰ τὰ ῥίψωσιν εἰς τὴν θάλασσαν, γελῶντας δὲ διὰ τὸν φόβον αὐτῶν.

Ἐν τῇ κεντρικῇ Ἀμερικῇ οἱ Γιουρουκαραῖοι δὲν τολμῶσι νὰ ἐπιπλήξωσι τὰ τέκνα των, θεωροῦσι δὲ κακὸν νὰ δυσαρεστήσωσι καὶ κατ' ἐλάχιστον αὐτά. Οἱ Ἐσκιμῷοι κατασκευάζουσι πλαγγόνας διὰ τὰ μικρὰ κοράσιά των καὶ τοξάρια διὰ τὰ ἄρρενα. Σύζυγοι Ἐσκιμῷοι διερχόμενοι ἐκ μέρους, ὅπου κατὰ τὸ προλαβὸν θέρος ἔθαψαν θετὸν υἱόν, ἐγονάτισαν κλαίοντες καὶ ὀδυρόμενοι. Εἰς πατὴρ Ἐσκιμῷος παρήγγειλε νὰ θάψωσι τὸν νεκρὸν τοῦ τέκνου του ἐν τῇ χιόνι, διότι, ἔλεγεν, ἡ μήτηρ ἀποθανοῦσα πρὸ αὐτοῦ θὰ ἐστέναζεν ἐν τῷ τάφῳ της, ἂν λίθοι ἢ βαρεῖς ὄγκοι πάγου ἐπίεζον τὸ σῶμα τοῦ θανόντος παιδίου της.

Οἱ Πολυνήσιοι, οἱ εὐχερέστατα ἀποκτείνοντες τὰ νεογνά των, ἀγαπῶσιν ὅσα ἀφῆκαν ζῶντα. Ἐν ταῖς Μαρκησίαις νήσοις αἱ γυναῖκες ἐθήλαζον μετὰ στοργῆς τὰ βρέφη των καὶ τὰ περιεποιοῦντο μετὰ χαρᾶς· οἱ δ' ἄνδρες ἔσφιγγον τρυφερῶς εἰς τὰς ἀγκάλας των τοὺς πιθανοὺς υἱούς των· τὰ αὐτὰ δὲ παρετηρήθησαν καὶ ἐν ταῖς Σανδβίχαις νήσοις.

Οἱ ἄγριοι Ὁττεντότοι αἰσθάνονται καὶ αὐτοὶ στοργὴν πρὸς τὰ τέκνα των. Ἅμα γεννηθὲν τὸ βρέφος προσδένεται διὰ δερματίνων λωρίδων εἰς τὰ νῶτα τῆς μητρός, ἥτις οὐδέποτε τὸ ἐγκαταλείπει. Παρὰ τὰς ὄχθας τοῦ Νίγηρος τόσον ζωηρὸν εἶνε τὸ αἴσθημα τῆς μητρικῆς στοργῆς, ὥστε μετὰ τὸν θάνατον τῶν τέκνων αὐτῶν αἱ μητέρες φέρουσιν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς ξύλινα εἰδώλια τῶν θανόντων, ὧν κατ' οὐδένα τρόπον στέργουσι νὰ χωρισθῶσι. Φαίνονται μάλιστα ὡσεὶ ὑπολαμβάνουσι τὰς εἰκόνας ἐκείνας ζωντανάς, διότι προτοῦ νὰ φάγωσι προσφέρουσι πάντοτε τροφὴν καὶ εἰς τὰ ξύλινα ἐκεῖνα ἀπεικάσματα τῶν παιδίων.

Ὅμως παρὰ τοῖς ἀγρίοις βραχεῖα εἶνε ἡ διάρκεια τῆς πρὸς τὰ τέκνα φιλοστοργίας. Οἴκοθεν δ' ἐννοεῖται ὅτι φιλοστοργωτέρα εἶνε πάντοτε ἡ γυνὴ τοῦ ἀνδρός. Ὑπὸ τὴν ἔποψιν ταύτην ἐν πάσαις ταῖς φυλαῖς, πεπολιτισμέναις ἢ μή, ἡ γυνὴ κέκτηται ἰσχυρότερον τοῦ συντρόφου της ἔμφυτον αἴσθημα. Ἐκτὸς δὲ τούτου ἡ μητρικὴ στοργὴ ἐπιτείνεται ἐκ τῆς ἀδιαλείπτου συνοικειώσεως, ἣν καθίστησιν ἀναγκαίαν ἡ περίθαλψις τοῦ τέκνου καὶ ἐκ τοῦ θηλασμοῦ, διαρκοῦντος παρὰ τοῖς ἀγρίοις πέντε καὶ μέχρις ἓξ ἐτῶν, εἰς τρόπον ὥστε ἐν ταῖς Μαρκησίαις νήσοις θηλάζον παιδίον, καπνίζον, ἅμα ἐτελείωνε τὸ σιγάρον του ὑπήγαινε νὰ θηλάσῃ τὸν μαστὸν τῆς μητρός. Ἐν ταῖς αὐταῖς νήσοις, ἔνθα ὁ βίος εἶνε εὐκολώτατος, τὸ παιδίον ἅμα ὀλίγον μεγαλώσῃ κατασκευάζει μία ἀγιοῦπαν ἐκ κλάδων καὶ φύλλων, οὐδαμῶς δὲ φροντίζει πλέον περὶ τῆς οἰκογενείας του, οἱ γονεῖς διατηροῦσιν ἀκόμη στοργήν τινα πρὸς αὐτό, ὅμως εὐχερῶς τὸ παραχωροῦσιν εἰς υἱοθεσίαν, καὶ τοῦ λοιποῦ οὐδὲ κἂν ἐρωτῶσι περὶ αὐτοῦ. Κατὰ τὸν αὐτὸν περίπου τρόπον καὶ πολλὰ πτηνὰ ἢ μαστοφόρα διώκουσι τὰ μικρά των, ὁπόταν καταστῶσιν ἱκανὰ νὰ ἐπαρκῶσιν ἀφ' ἑαυτῶν εἰς τὰς ἀνάγκας των.

Μόνον ὅταν διὰ μακρᾶς καλλιεργίας ἀναπτυχθῇ ὁ νοῦς, εὐρυνθῇ ὁ διανοητικὸς ὁρίζων καὶ διαπλασθῶσιν αἰσθήματα ἀγάπης, ἡ ἔμφυτος τῶν γεννητόρων πρὸς τὰ ἔκγονα στοργὴ δύναται νὰ ἐξευγενισθῇ καὶ νὰ παραμείνῃ ἐπὶ χρόνον πολλῷ μακρότερον, ἢ ὅσον ἐπιβάλλουσι φυσιολογικαὶ ἀνάγκαι. Διαρκεῖς καὶ στερεοὶ δεσμοὶ ἑνοῦσι τότε τοὺς γονεῖς μετὰ τῶν τέκνων· διότι τὰ αἰσθήματα καὶ αἱ ἰδέαι τούτων ἀφομοιοῦνται κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον τοῖς αἰσθήμασι καὶ ταῖς ἰδέαις ἐκείνων διὰ μακρᾶς συνδιαιτήσεως καὶ οἰκειότητος. Ἐκτὸς δὲ τούτου, καὶ οὗτοι καὶ ἐκεῖνοι ἐκ κληρονομίας μετέχουσι τῶν ψυχικῶν ἰδιοτήτων τῆς φυλῆς ἢ τοῦ ἔθνους, ἂν παραλίπωμεν τὰ ὑλικὰ συμφέροντα, τὴν φροντίδα περὶ τῆς κοινωνικῆς θέσεως, ἅτινα εἰσὶν ἰσχυρότατα ἐλατήρια ἐν ταῖς λεγομέναις πεπολιτισμέναις κοινωνίαις. Ἀλλὰ παρὰ τῷ ἀγρίῳ ταῦτα πάντα ὑπάρχουσιν ἐν ἀμόρφῳ καταστάσει.

Ε'.

Περὶ υἱικῆς στοργῆς, γηροκομίας, περιθάλψεως ἀσθενῶν κτλ.

Ἐν τῇ ἀνθρωπότητι τὸ φιλόστοργον τῶν γονέων εἶνε βεβαίως ὁ ἀκρογωνιαῖος λίθος τῆς παθοποιοῦ ζωῆς, ἐν δὲ τῷ ζῳικῷ γένει εἶνε τὸ μάλιστα ἀνεπτυγμένον τῶν εὐμενῶν αἰσθημάτων κρατυνθὲν προδήλως δι' ἐπιλογῆς, ὡς ἀπαραίτητον εἰς συντήρησιν τῶν ἀνωτέρων εἰδῶν τῶν ζῴων. Ἀπ' ἐναντίας δὲ ἡ τῶν ἐκγόνων πρὸς τοὺς γεννήτορας στοργὴ ὡς ἧττον ἀναγκαία, εἶνε διὰ τοῦτο καὶ σπανιωτέρα καὶ ἀσθενεστέρα. Εἶνε ἄγνωστος τοῖς πλείστοις τῶν ζῴων, ὁ ἄγριος ἀσθενῶς μόνον αἰσθάνεται αὐτὴν καὶ παρ' αὐτοῖς δὲ τοῖς πεπολιτισμένοις ἡ τῶν τέκνων στοργὴ πρὸς τοὺς γεννήτορας εἶνε πολλῷ ὑποδεεστέρα τῆς τῶν γονέων καὶ μάλιστα τῶν μητέρων φιλοστοργίας.

Ἡ πρὸς τοὺς γονεῖς ἀγάπη εἶνε αἴσθημα συγγενὲς τῷ τῆς περιθάλψεως τῶν γερόντων ἐν γένει, ἰδίᾳ ἐν ταῖς ἀρχετύποις κοινωνίαις ἐν αἷς οἱ ἀποτελοῦντες πατριὰν ἢ φυλὴν εἰσὶ κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον συγγενεῖς, μάλιστα ὅπου ἐπικρατεῖ τὸ σύστημα τῆς συμμίξεως, ὅτε τὰ τέκνα δὲν γνωρίζουσι τὸν πατέρα. Ὅθεν θὰ ἐξετάσωμεν ἅμα τὰ κατὰ τὴν υἱικὴν στοργὴν καὶ τὴν περίθαλψιν ἢ μὴ τῶν γερόντων καὶ ἐν γένει τῶν ἀσθενῶν καὶ ἀδυνάτων.

Ἂν καὶ τὰ εὐγενῆ αἰσθήματα, περὶ ὧν πρόκειται ἡμῖν ὁ λόγος, εἶνε μᾶλλον ἀνεπτυγμένα παρὰ τῷ ἀνθρώπῳ, δὲν εἶνε ὅμως ἀποκλειστικὰ αὐτῷ· ἀλλ' ὅμοια αἰσθήματα παρατηροῦνται ἀναντιρρήτως καὶ παρά τισι ζῴοις. Μύρμηξ, οὗ τὰς κεραίας ἀπέκοψεν ὁ **Latreille**, ἐβοηθήθη ὑπὸ τῶν συμπολιτῶν του, οἵτινες ἀφ' οὗ πρῶτον ἐξήτασαν τὰς πληγάς του, περιεκάλυψαν αὐτὰς εἶτα διὰ βλέννης ἐκ τοῦ στόματός των. Μέλισσα μήτηρ, κινδυνεύσασα νὰ πνιγῇ, περιεκυκλώθη ὑπὸ τῶν ἐργατριῶν, αἵτινες περιεποιήθησαν καὶ ἔλειξαν αὐτὴν μέχρις ὅτου ἀνεζωογονήθη.

Οὐδὲν ἄπορον ὅμως ἂν τινα αἰσθήματα ἀμοιβαίας βοηθείας παρατηροῦνται παρὰ τοῖς μύρμηξι καὶ ταῖς μελίσσαις, ζῴοις κατ' ἐξοχὴν κοινωνικοῖς· ἀλλὰ τοιαῦτα αἰσθήματα δύνανται νὰ ἀναπτυχθῶσι καὶ παρὰ ζῴοις, ἅπερ ἡ τοῦ ἀνθρώπου θέλησις ἐβίασε νὰ καταστῶσι κοινωνικά,

ὡς ἀποδεικνύει τὸ ἑπόμενον γεγονός. Εἷς φίλος μου, ὁ κ. Φρὲρ φαρμακοποιὸς ἐν Παρισίοις, ἔτρεφε ζεῦγος κιτρίνων καναρίων τῶν Καναρίων νήσων, ἅτινα ἔκλεισεν ἐν τῷ ὑποστέγῳ τῆς ἐν Ναντέρρῃ ἐξοχικῆς οἰκίας αὐτοῦ. Τὸ ζεῦγος ἐκεῖνο, ἀφθόνως τρεφόμενον καὶ σχεδὸν ἐλεύθερον ὄν, ηὐξήθη καὶ ἐπληθύνθη. Μετὰ δεκαπέντε ἢ δεκαὲξ ἔτη τὸ ὑπόστεγον ἔβριθε σμήνους καναρίων, ἑξήκοντα ἢ ὀγδοήκοντα περίπου τὸν ἀριθμόν, ἐν οἷς καί τινα διγενῆ, διότι καὶ ξένα εἰσεχώρησαν εἰς τὴν οἰκογένειαν. Ἡ μήτηρ, ἔχουσα τότε ἡλικίαν δεκαεπτὰ ἢ δεκαοκτὼ ἐτῶν, βεβαρημένη ὑπὸ τῆς μακρᾶς ἡλικίας μετὰ πολλοῦ κόπου κατώρθου να ἵπταται ἄνω καὶ κάτω. Μετὰ μεγίστης δὲ δυσκολίας ἐδύνατο νὰ σύρηται μέχρι τῆς σκάφης, ὅπου ἦτο ἡ κοινὴ τροφή. Δύο τῶν ἀπογόνων της, δύο μόνον καὶ ἀμιγοῦς γένους, παρατηρήσαντα τοῦτο ἦλθον εἰς ἀρωγὴν αὐτῆς. Ἐπὶ δύο ἔτη περίπου, μέχρι τοῦ θανάτου της, περιέθαλπον αὐτήν· τὴν ἔτρεφον διὰ τοῦ ῥάμφους, ὡς νεόττιον, καί, τὸ περιεργότατον, ἡ γηραιὰ προμήτωρ, προσεδέχετο αὐτὰ ῥιπίζουσα τὰς πτέρυγας, ἀπαραλλάκτως αἱ ποιοῦσιν ὡς νεοσσοί. Τοῦτο δὲν προήρχετο ἐξ υἱικῆς φιλοστοργίας, διότι τὰ δύο ἐλεήμονα καν̆άρια, ἦσαν μακρινὰ ἔκγονα τῆς προμήτορος· ἀλλὰ προήρχετο ἐκ τοῦ αἰσθήματος, ὅπερ αὐταρέσκως καλοῦμεν *φιλανθρωπίαν*, καίτοι τὸ εὐγενὲς τοῦτο αἴσθημα πόρρω ἀπέχει τοῦ νὰ παρατηρῆται παρὰ πᾶσι τοῖς ἀνθρώποις.

Ἀληθῶς παρὰ πᾶσι τοῖς κατὰ φύσιν ἀνθρώποις, ἡ τύχη τῶν γερόντων καὶ τῶν ἀσθενῶν εἶνε ἐν γένει φρικώδης. Καθ' ἅπασαν τὴν Μελανησίαν συνειθίζουσι νὰποκτείνωσι τοὺς γέροντας καὶ τοὺς ἀσθενεῖς, τὰς ἀργὰς γαστέρας. Οἱ Νεοκαληδόνιοι, καίπερ θεωροῦντες ἱερὰν τὴν κεφαλὴν τοῦ πατρός των, φέρουσι πολλάκις εἰς ἔρημον τόπον τοὺς ἀσθενεῖς καὶ πάσχοντας γονεῖς των, καὶ ἐγκαταλιμπάνοντες αὐτοὺς τοὺς ἀφίνουσι νὰποθάνωσιν ἀβοήθητοι. Ἐνίοτε μάλιστα καὶ τοὺς θάπτουσι ζωντανούς. Ἐκεῖνοι δὲ οὐδόλως παραπονοῦνται, ὑπολαμβάνοντες τὸ πρᾶγμα φυσικώτατον. Τινὲς μάλιστα αὐτῶν ζητοῦσι τὸν θάνατον καὶ πορεύονται μόνοι των μέχρι τοῦ τάφου των, ὅπου τοὺς ῥίπτουσιν οἱ συγγενεῖς, ἀφ' οὗ πρῶτον θραύσωσι διὰ ῥοπάλου τὴν κεφαλήν των. Τὸ αὐτὸ ἔθιμον, ἀλλὰ γενικώτερον, ἐπεκράτει καὶ ἐν Βίτι· ἐκεῖ ἦν καθιερωμένον ὑπὸ τῆς θρησκείας, διότι αἱ θρησκευτικαὶ ἰδέαι ἐκπηγάζουσιν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἐκ τῶν ἀναγκῶν τοῦ λαοῦ ἢ τῆς φυλῆς. Οἱ Βίτιοι ἐπίστευον ὅτι εἰς τὴν μέλλουσαν ζωὴν μεταβαίνει ὁ θανὼν ἐν τῇ αὐτῇ καταστάσει, ἐν ᾗ εὑρίσκετο κατὰ τὸν θάνατόν του, ὅθεν συμφέρον ἔχουσι νὰ μὴ φθάσωσιν εἰς βαθὺ γῆρας. Τούτου δ' ἕνεκα καὶ τὰ τέκνα ἐθεώρουν καθῆκόν των νὰ ὑπενθυμίζωσιν ἐν καιρῷ τοῦτο εἰς τοὺς γονεῖς καὶ νὰ παρέχωσιν ἄριστον δεῖγμα υἱικῆς στοργῆς, φονεύοντα αὐτούς. Καὶ τὸ καθῆκον τοῦτο οὐδέποτε παρέλιπον. Προσεκάλουν πρῶτον συγγενεῖς καὶ φίλους εἰς νεκρικὸν συμπόσιον· εἶτα τὸ θῦμα ἐβάδιζεν ἡσύχως πρὸς τὸν λάκκον του, καὶ παρὰ τὸ χεῖλος αὐτοῦ μετὰ συγκινητικοὺς ἀποχαιρετισμούς, οἱ υἱοὶ ἀπέπνιγον τὸν πατέρα μὲ τὰς ἰδίας χεῖράς των.

Παρόμοιαι συνήθειαι παρετηρήθησαν σχεδὸν ἀπανταχοῦ τῆς γῆς. Ὁ Campbell λέγει, ὅτι οἱ Κάφροι Ματσαππὶς καταφρονοῦσι καὶ ἐγκαταλείπουσι τοὺς γέροντας, οἵτινες λιμοκτονοῦνται· οἱ νεκροὶ δ' αὐτῶν γίνονται βορὰ τῶν ἀγρίων ζῴων. Ἐν Πολυνησίᾳ ἡ τύχη τῶν γερόντων καὶ τῶν ἀσθενῶν δὲν ἦτο καλλιτέρα. Πολλάκις τοὺς ἐδίωκον ἐκ τῆς κατοικίας, ἐνίοτε δ' ἔθαπτον αὐτοὺς ζῶντας. Κατὰ τὸν Ῥόβερτσων, ὁ φόνος τῶν γερόντων γονέων ἦν ἔθος κοινότατον ἀπὸ τῶν ἀκτῶν τοῦ Οὔδσωνος μέχρι τῆς Πλάτας, καὶ δύναταί τις εἰπεῖν μέχρις αὐτῆς τῆς Γῆς τοῦ πυρός. Οἱ Ἐσκιμῶοι πνίγοντες ἔθαπτον αὐτούς, κατὰ τὸν Ellis, ἢ τοὺς κατέκλειον ζῶντας ἐν τάφῳ ἐκ μεγάλων τεμαχίων πάγου ἐκτισμένων. Οἱ Ἰτουάμοι τῆς νοτίου Ἀμερικῆς ἀποπνίγουσι τοὺς ἀσθενεῖς. Ἐν ὥρᾳ λιμοῦ οἱ Φουέγιοι ἀποπνίγοντες τρώγουσι τὰς γραίας, ἀλλ' οὐχὶ τοὺς κύνας, διότι οἱ κύνες εἶνε, λέγουσι, χρήσιμοι ἀγρεύοντες ἐνυδρίδας.

Οἱ Καμτσαδάλαι ἐφόνευον τοὺς γέροντας γονεῖς των, διὰ νὰπαλλαγῶσι τοῦ βάρους αὐτῶν καὶ ἐγκατέλιπον τὰ πτώματά των εἰς τοὺς κύνας. Ἡ καμτσαδαλικὴ συνείδησις ἠτιολόγει τὸ πρᾶγμα διὰ τῆς θρησκευτικῆς πίστεως, καθ' ἣν ὁ γενόμενος βορὰ τῶν κυνῶν, ἦτο βέβαιος ὅτι ἐν τῷ παραδείσῳ θὰ ἐπωχεῖτο ἑλκύθρου συρομένου ὑπὸ ἐξαιρέτων κυνῶν. Ὡς οἱ Βίτιοι, καὶ οἱ Κοριάκαι καὶ οἱ Τσουτζκὶς ἐπόθουν νὰπέλθωσι τοῦ κόσμου τούτου ἐν καλῇ καταστάσει, ὅπως βιῶσιν εὐδαίμονα βίον ἐν τῷ ἄλλῳ κόσμῳ, τούτου δ' ἕνεκα αὐτοὶ παρώτρυναν τὰ τέκνα των νὰ τοὺς φονεύωσι προτοῦ νὰ γηράσωσιν.

Οἱ Θιβέζιοι, τὰ μέγιστα σεβόμενοι τοὺς γονεῖς αὐτῶν, ἐγκαταλιμπάνουσιν ὅμως τοὺς ἀσθενεῖς, μάλιστα τοὺς προσβεβλημένους ἐκ μολυσματικῶν νόσων. Ὅταν εἷς τινα οἰκίαν ἐνσκήψῃ εὐλογία, οἱ ἐνοικοῦντες μετοικίζουσι, φεύγουσι τῆς πόλεως ἐκείνης καὶ ὁ νοσῶν ἀποθνήσκει ἔρημος καὶ ἐγκαταλελειμμένος.

Τὰ ζῳώδη ταῦτα ἔθη οὐδαμῶς προσιδιάζουσι μόναις ταῖς κυρίως λεγομέναις κατωτέραις φυλαῖς, ἀλλ' ὑπάρχουσιν ἀπανταχοῦ, ὅπου ὁ πολιτισμὸς δὲν εἶνε πολὺ προωδευμένος. Οἱ Μασσαγέται ἐθυσίαζον τοὺς γέροντας·

οἱ ἀρχαῖοι Σάρδοι ἐφόνευον τύπτοντες διὰ ῥάβδων τοὺς προβεβηκότας τὴν ἡλικίαν. Ἐν τῇ ἀρχαίᾳ Βακτριανῇ ἔτρεφον ἐπίτηδες κύνας, οἷς παρέβαλλον πρὸς τροφὴν τοὺς γέροντας καὶ τοὺς νοσοῦντας, ἐκάλουν δ' αὐτοὺς κύνας ἐνταφιαστάς, κατὰ Στράβωνα. Οὐχὶ πρὸ πολλοῦ δὲ οἱ Ἀβαζοὶ ἐπώλουν τοὺς γονεῖς των.

Πρὸς ἀπόδειξιν ὅτι ὁ ἄνθρωπος ἐν ταῖς πρώταις φάσεσι τῆς ἑαυτοῦ ἀναπτύξεως εἶνε ἥκιστα ἐπιδεκτικὸς στοργῆς πρὸς τοὺς γέροντας γονεῖς, ἢ τοὺς πάσχοντας, ἀρκοῦσι τὰ παμπληθῆ γεγονότα, τὰναφερόμενα ὑπὸ περιηγητῶν ἢ ἱστορικῶν. Ἀλλ' ἕπεται ἐκ τούτου, ὅτι ὁ μὴ ἐξημερωμένος ἄνθρωπος δὲν δύναται νὰ αἰσθανθῇ υἱικὴν στοργὴν ἢ ἔλεος πρὸς τοὺς πάσχοντας; Οὐδαμῶς. Μόνον τὰ φιλάλληλα αἰσθήματά εἰσιν ἀσθενῆ ἀκόμη παρ' αὐτῷ καὶ εὐχερῶς κατανικῶνται ὑπὸ ἀντιθέτων αἰσθημάτων. Κατὰ τὴν στιγμὴν ἐκείνην τῆς διανοητικῆς ἀναπτύξεως αὐτοῦ, ὁ ἄνθρωπος ἔχει ἀσταθὲς ἠθικὸν αἴσθημα καὶ δύναται ἀναλόγως τῶν περιστάσεων νὰ καταστῇ οἰκτίρμων ἢ ἀνηλεής.

Οἱ Νεοζηλανδοὶ ἔτρεφον ὑπερβάλλον σέβας πρὸς τοὺς γέροντας· παρεχώρουν αὐτοῖς τὴν θέσιν τῆς τιμῆς ἐν τοῖς συμποσίοις, καὶ πολλάκις αὐτοὶ οἱ ἀρχηγοὶ παρεῖχον τροφὴν εἰς ἀνθρώπους τοῦ ὄχλου μόνον καὶ μόνον διότι ἦσαν γέροντες. Ἐν Σενεγαμβίᾳ ἡ φράσις: «Κτύπα με, ἀλλὰ μὴ καταρᾶσαι τὴν μητέρα μου», εἶνε παροιμιώδης καὶ παρ' αὐτοῖς τοῖς δούλοις. Ἐν Κααρτᾷ οἱ Βαμβαραῖοι καλοῦσι πάντας τοὺς γέροντας *μπαμπᾶ* ἢ *παπᾶ* καὶ ἀποδίδουσιν εἶδος λατρείας εἰς τὰς πολιὰς τρίχας.

Οἱ Δαγιοῦροι τοῦ ἄνω Νείλου τιμῶσι τοὺς γέροντας, ἐν ἑκάστῳ δὲ χωρίῳ αὐτῶν ὑπάρχουσί τινες πολιαὶ κεφαλαί. Διότι ἡ χώρα αὐτῶν εἶνε εὐφορωτάτη, ἐπειδὴ δὲ ὁ βίος εἶνε εὔκολος καὶ ὁ περὶ ὑπάρξεως ἀγὼν ἥκιστα χαλεπός, δύνανται νὰναπτυχθῶσιν εὐμενῆ αἰσθήματα. Ὁμοίως ἐν Καλιφορνίᾳ, ἐν ταῖς καθολικαῖς ἀποστολαῖς, ὅπου τὰ ἐπιτήδεια δὲν ἐσπάνιζον, οἱ γέροντες ἔζων δαπάναις τῆς κοινότητος καὶ ἦσαν σεβαστοί, καίτοι οἱ τῆς χώρας ἰθαγενεῖς ἀνῆκον εἰς φυλὴν κατωτάτην.

Οἱ Τάταροι, πολλῷ ὑπέρτεροι ὄντες τῶν Καλιφορνίων ἐν τῇ κλίμακι τῶν ἀνθρωπίνων τύπων, καὶ κατὰ τὴν ἐξημέρωσιν πολλῷ ἀνώτεροι, οὓς ὁ ποιμενικὸς βίος ἐξασφαλίζει κατὰ τοῦ λιμοῦ, εἰσὶν ἀγαθοί, φιλόξενοι καὶ μέγα τρέφουσι σέβας εἰς τὴν πατρικὴν ἐξουσίαν, ἔτι καὶ μετὰ τὸν γάμον των. Ἐν Σινικῇ δὲ τὰ αἰσθήματα ταῦτα ἀνεπτύχθησαν μετὰ τοῦ πολιτισμοῦ, καὶ τὸ πρὸς τοὺς γονεῖς καὶ τοὺς γέροντας σέβας κατέστη κανὼν ἠθικῆς ἀπαράβατος. Μετὰ τὸν θάνατον τῶν γονέων οἱ υἱοὶ ἐξακολουθοῦσι ἑορτάζοντες ἑκάστην δεκάδα τοῦ βίου των, ὡσεὶ ἔζων ἀκόμη. Ἡ ἐγκατάλειψις γηραιοῦ πατρὸς θεωρεῖται ἔγκλημα βαρύτατον, σπανιώτατα δὲ συμβαίνει. Αὐτὸς ὁ αὐτοκράτωρ εἰς ἔνδειξιν τιμῆς δωρεῖται εἰς τοὺς γέροντας κιτρίνας ἐσθῆτας. Τὰ γηροκομεῖα, τὰ πρὸς περίθαλψιν χηρῶν, πασχόντων καταστήματα, τὰ βρεφοκομεῖα, αἱ ἀγαθοεργοὶ ἑταιρίαι, τὰ ἐκπαιδευτήρια τῶν ἀπόρων εἰσὶ πολυπληθέστατα ἐν Σινικῇ, ἱδρυθέντα τὰ πλεῖστα ἐν παλαιοτάτοις χρόνοις. Ἐπὶ τῶν χρόνων ἤδη τοῦ Μάρκου Πόλου ὁ αὐτοκράτωρ περισυνῆγε καὶ ἀνέτρεφεν ἐγκαταλελειμμένα παιδία. Ταῦτα δὲ πάντα μαρτυροῦσιν ἀριδήλως μεγάλην ἠθικὴν ἀνάπτυξιν. Προστεθείσθω δ' ὅτι ἐν τῇ Σινικῇ ἐπίσης μέγας εἶνε καὶ ὁ σεβασμὸς πρὸς τὰ προϊόντα τῆς διανοίας. Ἐν Σινικῇ συνεστάθη ἑταιρία σκοποῦσα τὴν περισυλλογὴν παλαιῶν χειρογράφων ἢ ἐντύπων χαρτίων, ὅπως διασώσῃ ταῦτα ἀπὸ ῥύπων. Οἱ τῆς ἑταιρίας ῥακοσυλλέκται, οἱ περισυλλέγοντες τὰ τεμάχια τῶν χαρτίων, ἔχουσι καλάθους, ἐφ' ὧν ἐπιγέγραπται· «Σέβεσθε μεγάλως τὸν χάρτην, τὸν ἔχοντα γράμματα». Τοιαύτη ὑπερβολὴ εὐσπλαγχνίας πρὸς τὰ διανοητικὰ ἔργα, μοναδικὴ οὖσα εἶνε ἅμα λίαν συγκινητική.

Οἱ σινικοὶ νόμοι τόσῳ πολλὴν δεικνύουσι μέριμναν ὑπὲρ τῆς κοινωνικῆς ἀλληλεγγύης, ὥστε τινὲς τούτων ἔχουσιν ἀποτελέσματα ὅλως ἀντίθετα τῶν σκοπουμένων. Τοιοῦτος εἶνε ὁ νόμος ὁ θεωρῶν ὑπεύθυνον ἐπὶ τῷ θανάτῳ ἀνθρώπου τὸν τελευταῖον ἰδόντα αὐτόν, οὗ ἕνεκα οἱ φρόνιμοι ἄνθρωποι ἐμποδίζονται νὰ παράσχωσι συνδρομὴν εἰς θνήσκοντα ἢ πνιγόμενον.

[Ch. Letourneau]. Πλ.

ΤΟ ΤΕΛΟΣ

τοῦ διασήμου κολυμβητοῦ Webb.

Ἐκ Νέας Ὑόρκης τηλεγραφικῶς ἀνηγγέλθη ὁ θάνατος τοῦ πλοιάρχου Ματθαίου Webb, τοῦ περιωνύμου κολυμβητοῦ, ὅστις τῷ 1875 διεφημίσθη ἐν Εὐρώπῃ ὡς διαπεράσας κολυμβῶν τὸν πορθμὸν τῆς Μάγχης.

Ὁ ἀτρόμητος πλοίαρχος εὗρε τὸν θάνατον θέλων νὰ ἐκτελέσῃ ἄλλον κολυμβητικὸν ἀγῶνα, πολὺ ὅμως ἐκείνου δεινότερον, τουτέστι νὰ διαπεράσῃ κολυμβῶν τὸ φοβερὸν ῥεῦμα ὑπὸ τὸν καταρράκτην τοῦ Νιαγάρα. Τὸ ῥεῦμα τοῦτο ἔχει ταχύτητα 39 μιλλίων καθ' ὥραν, τὸ δὲ βάθος αὐτοῦ εἶνε 95 ποδῶν, φοβερώταται δὲ εἶνε αἱ ἐν αὐτῷ σχηματιζόμεναι δίναι.

Αἱ ἑταιρίαι, ὧν οἱ σιδηρόδρομοι διέρχονται διὰ τοῦ Νιαγάρα, εἶχον ὁρίσει ἆθλον εἰς τὸν πλοίαρχον 10,000 δολλάρια, μὲ τὴν ἐλπίδα νὰ ἀποζημιωθῶσι δαψιλῶς διὰ τῆς συρροῆς τῶν θεατῶν, ἣν θὰ ἐπροκάλει ἀφεύκτως τὸ κινδυ-

νῶδες ἐπιχείρημα τοῦ πλοιάρχου. Τοῦτο δὲ καὶ ἔγεινεν. Ἕκατκτοι ἁμαξοστοιχίαι ὡρίσθησαν ἐκ πάσης πόλεως καὶ χωρίου πρὸς μεταφορὰν ἐπιβατῶν, χιλιάδες δ' αὐτῶν ἐκάλυπτον τὰς ὄχθας τοῦ Νιαγάρα τὴν 21 Ἰουλίου, ἡμέραν καθ' ἣν ἐγένετο ἡ ἀπόπειρα τῆς διαβάσεως, ἡ οὕτω τραγικῶς ἀπολήξασα. Ἰδοὺ δὲ πῶς συνέβη τὸ πρᾶγμα.

Καθὰ εἶχε προαγγελθῆ, τὴν πρωΐαν τῆς ἡμέρας ἐκείνης, κατὰ τὴν τεταγμένην ὥραν, ὁ πλοίαρχος Webb ἐπήδησεν ἐκ τῆς λέμβου αὐτοῦ εἰς τὸ ῥεῦμα τοῦ καταρράκτου. Ὡς καὶ ὅτε διεκολύμβησε τὴν Μάγχην, ἔφερε μικρὸν μετάξινον βρακίον. Ἐφ' ὅσον παρέμενεν εἰς τὴν ἀκτήν, σιωπὴ στυγνὴ κατεῖχεν ὅλον ἐκεῖνο τὸ πλῆθος· καθ' ἣν δὲ στιγμὴν ἐβυθίσθη εἰς τὰ κύματα, ἐν ζήτῳ ἄπειρον, παταγῶδες διετάραξε μέχρις οὐρανοῦ τὸν ἀέρα, ἐκπεμφθὲν ἐξ ἑκατὸν χιλιάδων στομάτων.

Συμφώνως πρὸς τὸ πρόγραμμα αὐτοῦ ὁ πλοίαρχος ὥρμησε ταχέως πρὸς τὸ μέσον τοῦ ῥεύματος, ὅπως ἀποφύγῃ τοὺς βράχους, κινδυνωδεστάτους ὄντας ἕνεκα τῆς στενότητος τοῦ ποταμοῦ κατὰ τὸ μέρος τοῦτο. Καθ' ὅσον δὲ τὸ ῥεῦμα παρέσυρε καὶ ἀπεμάκρυνεν αὐτόν, τὸ πλῆθος ἔτρεχεν ἐπὶ τῶν ὀχθῶν σιωπηλὸν ἀλλὰ ἀσθματῖνον καὶ ἰλιγγιῶν ἐκ τῆς ἐσχάτης ἀγωνίας.

Μὲ ὅλην τὴν φυσικὴν αὐτοῦ ῥώμην ὁ πλοίαρχος ἐφαίνετο μὴ ἐντελῶς κύριος τῶν κινήσεῶν αὐτοῦ. Ἰσχυραὶ δίναι τοῦ ῥεύματος κατ' ἐπανάληψιν ἐγένοντο αὐτοῦ κύριαι, καὶ συνέστρεφον κυλινδοῦσαι αὐτόν· ἐκεῖνος δὲ κατώρθου νὰ ἐκφεύγῃ αὐτῶν καταδύων, ἀλλὰ μόλις ἀνεφαίνετο εἰς τὴν ἐπιφάνειαν καὶ νέοι πάλιν στρόβιλοι τὸν ἐλάμβανον καὶ τὸν κατέπινον εἰς τὰ βάθη τοῦ φοβεροῦ ῥεύματος. Τέλος κατώρθωσε νὰ φθάσῃ εἰς τὸ πλατύτερον τοῦ ποταμοῦ μέρος· ἀλλ' ἐνταῦθα ἐνέπεσεν εἰς γιγάντειόν τινα στρόβιλον. Καίτοι δὲ κατέβαλεν ὑπεράνθρωπον ἀγῶνα ἵνα παρακάμψῃ αὐτόν, οὐχ ἧττον ἡρπάγη ὑπ' αὐτοῦ, ὡς ὑπ' ἀοράτου χειρὸς, καὶ μετὰ ταχύτητος καταπληκτικῆς κατερροφήθη εἰς τὸ φρικαλέον βάραθρον. Δὶς ἢ τρὶς ἐν τῇ περιδινήσει ἐκείνῃ οἱ ἔντρομοι θεαταὶ τὸν εἶδον ἀναφανέντα, παίγνιον τοῦ μυκωμένου ῥεύματος, κατόπιν δὲ πάλιν ἄφαντον γενόμενον ἐν τῷ στροβίλῳ, ἐν ᾧ κατεῖχεν αὐτὸν δύναμίς τις ἀκατανίκητος.

Καὶ μετὰ ταῦτα τίποτε πλέον! Οὐδ' ἴχνος ἐφάνη που τοῦ ἀτυχοῦς πλοιάρχου. Περιδινούμενος εἰς τὰ ὑγρὰ ἐκεῖνα βάθη, πτῶμα ἀδρανὲς, εὑρὼν τὸν θάνατον ἐξ ἀσφυξίας, ἔμεινε βορὰ τοῦ ἀπηνοῦς τῶν ὑδάτων δαίμονος· μόνον δὲ μετὰ πολλὴν ὥραν θεαταί τινες ἐνόμισαν ὅτι τὸν ἐπανεῖδον διὰ τελευταίαν φορὰν, εἰς μακρυνόν τι ῥεῦμα, ἐπιπλέοντα εἰκῆ καὶ ὑπὸ τῆς ὁρμῆς τῶν κυμάτων ἑλαυνόμενον ὡς ναυάγιον ἐλεεινόν.

Δ.—

Κατὰ τὰ μέσα τοῦ μηνὸς τούτου ἀπεβίωσεν ἐν Κερκύρᾳ εἷς τῶν διαπρεπῶν ποιητῶν τῆς νέας Ἑλλάδος, ὁ Ἰούλιος Τυπάλδος. Περὶ τοῦ βίου καὶ τῆς ποιητικῆς ἀξίας τοῦ Τυπάλδου ἱκανὸς λόγος γίνεται ἐν τῷ σημερινῷ φύλλῳ τοῦ Δελτίου. Ἵνα δὲ γνωρίσωμεν πληρέστερον τοῖς ἀναγνώσταις τῆς «Ἑστίας» τὸν ἐκλιπόντα ἐπιφανῆ λόγιον, δημοσιεύομεν ἐνταῦθα ἓν ἐκ τῶν πολλῶν καὶ καλλίστων προϊόντων, ἅτινα ἀποτελοῦσι τὸ ποιητικὸν κληροδότημα, ὅπερ κατέλιπεν ἡμῖν ἡ φιλόπατρις καὶ πλήρης ὑψηλῆς ἐμπνεύσεως Μοῦσα τοῦ ποιητοῦ.

Σ. τ. Δ.

ΤΟ ΠΑΙΔΑΚΙ ΚΑΙ Ο ΧΑΡΟΣ

[Ἐκ τῶν τοῦ Ἰουλίου Τυπάλδου].

Παιδάκι ὀλόχαρο,
Ἀνθὸς Μαγιοῦ,
Σ τὴν ἄκρη κάθεται
Τοῦ ποταμιοῦ.
Λουλούδι κόκκινο
Μέσα πετάει,
Γέρνει 'ς τὰ κύματα
Καὶ τὸ τηράει.

Καὶ μὲ μιᾶς ἄστραψαν
Μέσ' τὰ νερὰ
Τὰ μοσχομύριστα
Χρυσᾶ μαλλιά.
Φεύγουν τὰ κύματα
Φεγγοβολῶντας,
Τ' ἄνθη παράμερα
Ἀπαρατῶντας.

Παιδάκι.— «Ποτάμι ἀχάριστο
Ἔχεις ὀχθιαῖς
Ὅλο λουλούδια
Κ' ὅλο μυρτιαίς'
«Κ' ἐσὺ τὸ κῦμά σου
Ῥίχτεις ἀκόμα,
Ποτάμι ἀχάριστο,
Σὲ ξένο χῶμα.

«Ἐγὼ 'ς της μάνας μου
Τὴν ἀγκαλιὰ
Κλεισμένο στέκομαι
Ὅλο χαρά».
Καὶ τὸ λουλούδι,
Ποῦ 'χε ἀπαργιάσει
Τὸ κῦμα ἀντίπερα,
Κινάει νὰ πιάσῃ.

Ὅταν αἰφνίδια
Ἀπ' τὰ νερὰ
Γέροντας κάτασπρος
Βγαίνει μὲ μιά.
Τάσπρα του γένεια
Τ' ἀθῶο τηράζει
Ἀλλὰ τὸ βλέμμα του
Τ' ἀνατριχιάζει.

Χάρος.— Αὐτοῦ τί κάθεσαι,
Παιδὶ μικρό;
Παιδ. — Θά 'ρτῃ ἡ μανούλα μου,
Τὴν καρτερῶ.

Χ. — Ἔλα, παιδάκι μου,
Σ τὴν ἀγκαλιά μου,
Γιὰ σὲ παράτησα
Τὴν κατοικιά μου.

Π. — Ὀγρά 'ν' τὰ βοῦχά σου
Καὶ τὸ κορμί,
Μέσ' 'ς τὴν ἀγκάλη σου
Εἶν' κρύο πολύ.

Χ. — Ὅσα λουλούδια
Καὶ ἀνθοὺς μοῦ δώσεις
Στρώνω 'ς τὸν κόρφο μου
Νὰ μὴν κρυώσῃς.

Παιδὶ τὰ μάτια μου
Ὡσὰν ἐσὲ,
Δὲν εἶδαν ἄγγελο
Σ τὴ γῆ ποτέ.

Ἔλα 'ς τὸν τόπο μου
Νὰ βρῇς στολίδια,
Τραγούδια ἀνήκουστα
Λογιῶν παιγνίδια.

Π. — Θά 'ρθῃ ζητῶντάς με,
Κι' ἀ δὲν μ' εὑρῇ,
Πολὺ ἡ μανοῦλά μου
Θὰ πικραθῇ.

Χ. — Γνωρίζει ἡ μάνα σου
Τὸ πάτημά μου,
Σὲ 'ρίσκει γλήγορα
Σ τὴν ἀγκαλιά μου.

Καὶ σ' ἐσὲ θ' ἄρχεται
Παντοτεινὰ,
Τὴν αὐγὴ χάραμα,
Τὸ βράδυ ἀργά —

Π. — Γιὰ τὰ Χριστόγεννα,
Γι' αὔριο μοῦ κάνει
Ὀλάσπρο φόρεμα,
Μ' ἀνθοὺς στεφάνι.

Χ. — Παιδὶ μου, ὀλόλαμπρα
Σὲ ντύει μ' αὐτὰ
Σὲ πάει 'σὰν ἄγγελο
Σ τὴν ἐκκλησιά.

Π. — Γέρο, ἡ μανούλα μου
Μοῦ τραγουδάει,
Μέσα 'ς τὸν κόρφο της
Μ' ἀποκοιμάει.

Χ. — Καὶ μὲς 'ς τὸν κόρφο μου
Θὰ κοιμηθῇς,
Χωρὶς ὀνείρατα
Ποτὲ νὰ ἰδῇς.

Π. — Τὴν νύκτα ἡ μάνα μου
Ὅταν ξυπνήσῃ,
Γιὰ μὲ, ζητῶντάς με
Θὰ λαχταρίσῃ.

Χ. — Μέσ' 'ς τὴν ἀτάραχη,
Κ' ἔρμη νυχτιὰ
Σὲ βάνω, νήπιο μου,
Γλυκὰ, γλυκὰ,

Μέσ' 'ς τὴν ὁλάνοικτη
Τὴν ἀγκαλιά της,
Γιὰ νὰ σὲ χαίρεται
Σ τὰ ὀνείρατά της.

Π. — Τ' ἄνθος ποῦ ἐπότιζα
Κάθε αὐγινὴ,
Ἀπαρατῶντάς το
Θὰ μαρανθῇ.

Χ. — Λουλούδια γύρω σου
Μύρια θ' ἀνθίζουν
Νύκτα τ' ἀστέρια
Σοῦ τὰ ποτίζουν'

Π. — Χλωμὴ 'ναι ἡ ὄψι σου
Τὸ βλέμμα ἀργὸ —
Γέρο, σὲ σκιάζομαι
Ποῦ σὲ θωρῶ.

Χ. — Ἐσὺ 'ς τὸν κόρφο μου
Χύνεις λαμπάδα,
Ποῦ σβυεῖ τῆς ὄψις μου
Τὴν μαύρη ἀχνάδα.

Π. — Ἀκούω τῆς μάνας μου
Τὴν στεναξιὰ —
Χ. — Εἶν' ἀεροφύσημα
Μέσ' 'ς τὰ κλαδιά.
Π. — Τί κρυφὰ κλάψματα
Τ' ἀέρι φέρνει;
Χ. — Τὸ κῦμα βόγκωντας
Τὸ βράχο δέρνει.

Π. — Ὕπνος μ' ἐπλάκωσε
Μάνα μου ἐδῶ —
Μάνα, 'ς τὸν κόρφο σου
Νὰ κοιμηθῶ.
Χ. — Γιὰ ἰδὲς ἀνθόπλεκτο
Σ τὸ πλάϊ σου στρῶμα,
Καὶ μοσχολίβανα
Βγάνει τὸ χῶμα.

Παιδί μου πλάγιασε
Καὶ τὸ φιλὶ
Σ τὸ δίνει ἡ μάνα σου,
Δὲ σ' τὸ κρατεῖ.

Ὅταν ὁλόμαυρη
Ἡ νύκτα φαίνεται
Σ τὸ χῶμα γέρνωντας
Ὁ ἀνθὸς μαραίνεται.

. . . . . .
. . . . . .
. . . . . .
. . . . . .

Ἡ μάνα ἡ ἄχαρη
Φθάνει μὲ μιὰ,
Καὶ τὸ παιδάκι της
Ἀποζητᾷ.

'Σὰν κρίνο βλέπει το
'Σ τ' ἄνθια γερμένο,
Τὸ φιλεῖ τρέμωντας
'Αποθαμμένο.

ΔΑΝΕΙΟΝ ΠΝΕΥΜΑ

Προχθὲς, κατὰ τὰς 10 τῆς νυκτὸς, ὁ κ. Π* ἐπιβαίνει ἁμάξης ἐν σπουδῇ λέγων πρὸς τὸν ἁμαξηλάτην νὰ τὸν ὁδηγήσῃ εἰς ὡρισμένον μέρος. Καθ'ὁδὸν ὁ Π* παρατηρεῖ ὅτι δὲν ἔχει λεπτὸν ἐπάνω του νὰ πληρώσῃ τὸ ἀγώγιον. Ἐν τῇ ἀμηχανίᾳ του προστρέχει εἰς εὐφυὲς μέσον, ἵνα ἀπαλλαχθῇ τοῦ ἁμαξηλάτου.

Ἅμα φθάσας εἰς τὸ μέρος ὅπου ἤθελε, καταβαίνει τῆς ἁμάξης καὶ ἀποτεινόμενος πρὸς τὸν ἁμαξηλάτην·

— Δὲν μοῦ δίνεις, σὲ παρακαλῶ, ἕνα σπίρτο νὰ ἰδῶ ναῦρω μιὰ λίρα ποὺ μοῦπεσε μέσ' 'ς τἀμάξι ;

Εἰς τοὺς λόγους τούτους ὁ ἁμαξηλάτης :

— Καὶ ποῦ νὰ τὸ 'βρῶ τώρα τὸ σπίρτο; Ἄφησε, τὴ 'βρίσκω'γὼ τὴ λίρα, καὶ σοῦ δίδω τὰ *ρέστα* 'σὰν σὲ ξαναϊδῶ.

Καὶ μαστίσας τοὺς ἵππους του γίνεται ἄφαντος.

* * *

Τὸ πλήρωμα ναυαγήσαντος πλοίου εἶχε κατορθώσει νὰ περισωθῇ ἐντὸς μιᾶς λέμβου, δι' ἧς προσήγγισεν εἰς ἄγνωστόν τινα χώραν. Οἱ ναυαγοὶ κατ' ἀρχὰς ὑπέθεσαν τὸν τόπον ἀκατοίκητον, ἀλλὰ μετά τινα αὐτῶν περιπλάνησιν αἴφνης ἀπαντῶσι τινὰ ἀπηγχονισμένον.

— Παιδιὰ, φωνάζει τότε εἰς αὐτῶν, εὑρισκόμεθα σὲ τόπο πολιτισμένο !

ΑΛΗΘΕΙΑΙ

Δὲν δύναταί τις νὰ κάμνῃ καλὸν εἰς ὅλον τὸν κόσμον, δύναται ὅμως νὰ ἐπιδεικνύῃ πάντοτε καλοσύνην.

—

Τὰ ὦτα τοῦ περιέργου ὁμοιάζουσι πρὸς τὰς σικύας (βεντούζας,) αἵτινες ἕλκουσι πρὸς ἑαυτὰς πᾶν ὅ,τι κακὸν ἐν τῷ αἵματι.

—

Ὁ πνευματώδης ἄνθρωπος εἶνε μηδὲν, ἂν δὲν συνενοῖ μετὰ τοῦ πνεύματος καὶ τὴν δύναμιν τοῦ χαρακτῆρος.

—

Δυσκολώτερον εἶνε νὰ διατηρήσῃ τις τοὺς φίλους ἢ νὰ ἀποκτήσῃ τοιούτους.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

Σκηναὶ ἐν Ἀμερικῇ. — Οἱ ἀδελφοὶ **Barber**, υἱοὶ στρατιώτου φονευθέντος ἐν πολέμῳ, ἀνατραφέντες ὑπὸ τοῦ Κράτους ἐν ὀρφανοτροφείῳ, ἐλυμαίνοντο ἀπὸ πολλοῦ τὰς πολιτείας Κανσὰς, Ἰλλινοὰ καὶ Ἰόβα, φονεύοντες, διαρπάζοντες, τρόμον ἐνσπείροντες καθ' ὅλην τὴν χώραν. Τὸν Σεπτέμβριον τοῦ 1882 εἶχον φονεύσει ἀστυνομικὸν ὑπάλληλον καταλαβόντα ἐπ' αὐτοφώρῳ αὐτοὺς καὶ θέλοντα νὰ τοὺς συλλάβῃ. Ἔκτοτε ἡ δικαιοσύνη μάτην ἠγωνίσθη νὰ συλλάβῃ τοὺς δύο φοβεροὺς ληστάς.

Τὴν 23 παρελθόντος Ἰουνίου οἱ ἀδελφοὶ **Barber** ἦλθον νὰ διανυκτερεύσωσιν εἰς ἔπαυλιν, κειμένην 15 μίλλια μακρὰν τῆς μικρᾶς πόλεως Βαρβελεῦ, ἐν τῇ πολιτείᾳ Ἰόβα. Ἐκρύφθησαν ἐν τῷ χόρτῳ καὶ τὴν ἐπαύριον εἰσῆλθον εἰς τὴν ἔπαυλιν ὅπως ζητήσωσι τροφήν. Οἱ ἄποικοι ἀνεγνώρισαν παραχρῆμα τοὺς δύω λῃστὰς, καὶ ἐνῷ τινὲς μετέβησαν πρὸς αἴτησιν ἐπικουρίας, οἱ λοιποὶ συνδιελέγοντο πρὸς αὐτοὺς φιλίως. Ἱκανοὶ γείτονες προσέδραμον, ἀλλ' εἰς αὐτῶν ἀσυνέτως ἀνέκραξεν ἅμα εἰσελθών : «Σᾶς συλλαμβάνομεν!». Τότε οἱ ἀδελφοὶ **Barber** διὰ τῶν πολυκρότων αὐτῶν ἐφόνευσαν καὶ ἐτραυμάτισαν πολλούς· ἐν τούτοις οἱ ἄποικοι κατώρθωσαν νὰ δεσμεύσωσι καὶ ἀγάγωσιν αὐτοὺς εἰς Βαρβελεῦ. Ἡ εἴδησις τῆς συλλήψεως τῶν δύω κακούργων διεδόθη ἐν ἀκαρεῖ καθ' ὅλην τὴν χώραν. Οἱ ἄποικοι σωρηδὸν πανταχόθεν κατηυθύνθησαν εἰς τὴν πολίχνην ἀπαιτοῦντες ὡς δικαίωμα αὐτῶν νὰ δικάσωσι συνοπτικῶς καὶ θανατώσωσιν αὐτούς.

Τὴν 9 μ. μ. πράγματι ὁ ὄχλος εἰσώρμησεν εἰς τὰς φυλακὰς ἐκδιώξας τοὺς φύλακας. Οἱ δύω ἀδελφοὶ ἦσαν κεκλεισμένοι ἐν στερρᾷ εἰρκτῇ ἀλλὰ διὰ σιδηρουργικῶν ἐργαλείων ἐν ῥιπῇ ὀφθαλμοῦ ἐθραύσθη ἡ σιδηρᾶ αὐτῆς θύρα. Οἱ λῃσταὶ ἤχθησαν εἰς τὴν πλατεῖαν, ἐκεῖ δ'ἐζήτησαν ὡς ἐσχάτην χάριν ν' ἀποτείνωσι λέξεις τινὰς πρὸς τὸ πλῆθος. Ἡ χάρις τοῖς ἀπενεμήθη καὶ ὁ πρεσβύτερος τῶν δύω ἀδελφῶν, εἰκοσιπενταέτης, ἐκαυχήθη ὅτι ἐφόνευσεν ἱκανοὺς ἀποίκους, ὁ δὲ νεώτερος, εἰκοσιτρ.έτης, παρεκάλεσε τοὺς δημίους νὰ τὸν κρεμάσουν «μὲ καλὸν τρόπον». Καθ' ἣν στιγμὴν ἔμελλον ν'ἀναβιβασθῶσιν εἰς τὴν ἀγχόνην, ὁ δήμαρχος παρενέβη καὶ ἀπήτησεν ἐν ὀνόματι τοῦ νόμου, ἡ θανάτωσις νὰ γείνῃ ἐκτὸς τῆς ζώνης τῆς πόλεως. Ἡ ἀπαίτησίς του εἰσηκούσθη καὶ οἱ καταδικοι ἤχθησαν εἰς τὴν πεδιάδα ὑπὸ τῶν προθύμως ἀναλαβόντων τὴν ἐκτέλεσιν τῆς θανατώσεως· ἐξαμάτησαν ὑπὸ δένδρον τι, καὶ παρεχώρησαν λεπτά τινα εἰς τοὺς καταδίκους ὅπως προσευχηθῶσιν, ἀλλ' οὗτοι ἠρνήθησαν ζητήσαντες ἁπλῶς νὰ διαβιβάσουν εἰς τὰς συζύγους των τὰ ἐπ' αὐτῶν εὑρεθέντα χρήματα.

Πρῶτος ἀπηγχονίσθη ὁ νεώτερος τῶν ἀδελφῶν· ἡ θανάτωσις αὐτοῦ διήρκεσε δέκα λεπτὰ, καθ' ἃ ὁ πρεσβύτερος **Barber** ἐθεᾶτο ἡσύχως τὸ πρᾶγμα· μετ' ὀλίγον ἀνηρτήθη καὶ αὐτὸς εἰς ἄλλον κλάδον τοῦ αὐτοῦ δένδρου.

Τὸ μεσονύκτιον, ἡ δημοσία δικαιοσύνη εἶχε περατώσει πλέον τὸ καθῆκον αὐτῆς, καὶ ἕκαστος τῶν ἀποίκων ἐπέστρεψεν οἴκαδε. Καὶ, καθὰ διαβεβαιοῦ μικρά τις ἐγχωρία ἐφημερίς : τὰ πάντα διεξήχθησαν κανονικῶς, τὸ κοινὸν προσηνέχθη «μὲ καλὸν τρόπον» ὡς καὶ οἱ δύο καταδικοι, οἵτινες οὐδὲ ν' ἀντιστῶσι κἂν ἀπεπειράθησαν εἰς τὴν κοινὴν θέλησιν.

***

Κατὰ τὸν βομβαρδισμὸν τῆς Ἀλεξανδρείας ἐδαπανήθησαν 131,856 λιτρ. πυρίτιδος. Ἐκ τῆς ποσότητος ταύτης τὸ θωρηκτὸν «**Inflexible**» ἐξώδευσεν 39,900 λιτρ. τὸ δὲ «**Superb**» 22,897 λιτρ. Ἐκ τῶν μεγάλων τηλεβόλων τοῦ ὅλου στόλου ἐρρίφθησαν 3,198 βολαὶ διαφόρων γομώσεων. Τὸν μεγαλείτερον ἀριθμὸν ἐπυροβόλησε τὸ πλοῖον «**Penelope**», ἀναλογουσῶν εἰς ἕκαστον αὐτῶν πυροβόλον 28. 8 βολῶν. Τὸν ολιγώτερον ἔρριψε τὸ «**Invincible**», 12. 6 μόνον βολῶν ἀναλογουσῶν εἰς ἕκαστον πυροβόλον του.

***

Ἐν τῷ ὑπὸ τὸν τίτλον *ὁ λαὸς ὁπλοφορῶν* ἔργῳ αὐτοῦ ὁ γερμανὸς ταγματάρχης **von der Goltz** λέγει τὰ ἑξῆς περὶ τοῦ γερμανικοῦ στρατοῦ. Ὁ γερμανικὸς στρατὸς ὁλόκληρος, ἐν πυκνῇ γραμμῇ πορείας παρατεταγμένος θὰ ἦτο τόσον μακρὸς, ὥστε ἂν ὑποθέσωμεν τὴν κεφαλὴν τῆς γραμμῆς εἰς Μαγεντίαν, τὰ τελευταῖα τάγματα θὰ ἠδύναντο νὰ εὑρίσκωνται εἰς τὰ Ῥωσσικὰ σύνορα. Ἂν ἐξηκολούθει δὲ νὰ πορεύηται ἀκαταπαύστως διὰ μιᾶς πύλης, θὰ ἐχρειάζετο εἰς μὴν ὅπως διέλθῃ ὁλόκληρος. Διὰ τὴν στρατοπέδευσιν αὐτοῦ, ἂν τὰ χωρία ἅτινα κατέχει ἀπετέλουν συνεχῆ ἄλυσιν, θ' ἀπητοῦντο 200 χιλ. τετραγωνικὰ μυριάμετρα ἐδάφους.

***

Ὁ ἀμερικανὸς στρατηγὸς **Beck** προτίθεται νὰ διαβῇ τὸν Ἀτλαντικὸν δι' ἀεροπόρου· θέλει δ' ἀπέλθει ἐκ Νέας Ὑόρκης ἐπιβαίνων ἀεροπόρου θερμαινομένου διὰ πετρελαίου τῇ βοηθείᾳ μεγάλου λαμπτῆρος τεθειμένου ἐν θαλάμῳ κατεσκευασμένῳ ἐκ χαλκῶν ἐλασμάτων. Ὑψουμένης ἡ καταβιβαζομένης τῆς θυραλλίδος τοῦ λαμπτῆρος τούτου, τὸ ἀεροπόρον θ' ἀνέρχηται ἢ θὰ κατέρχηται, κατὰ βούλησιν, καθὰ τοὐλάχιστον πιστεύει ὁ στρατηγὸς **Beck**. Λέγεται ὅτι πρὸς ἐκτέλεσιν τοῦ ὑπερωκεανείου τούτου ταξειδίου σκοπεῖ νὰ ἐπωφεληθῇ σφοδροτάτην τινὰ θύελλαν, δυναμένην νὰ μεταγάγῃ αὐτὸν εἰς Εὐρώπην ἐν διαστήματι τριῶν ἢ τεσσάρων ἡμερῶν. Ἀλλ' ὁ τολμηρὸς ἀεροναύτης δὲν φαίνεται λαμβάνων ὑπ' ὄψιν ποίαν δυσκολίαν θέλει ἀπαντήσει ὅπως ἐξέλθῃ τοῦ ῥεύματος τῆς θυέλλης καὶ κατέλθῃ εἰς τὴν γῆν.

***

Μερὶς τοῦ γαλλικοῦ στόλου, ἄλλοτε καταποντισθεῖσα ὑπὸ τοῦ ἄγγλου ναυάρχου Νέλσωνος πρὸ τοῦ λιμένος τῆς Ἀλεξανδρείας μέλλει νὰ ἐμφανισθῇ πάλιν εἰς τὴν ἐπιφάνειαν τῆς θαλάσσης καὶ νὰ ἀπαχθῇ εἰς Λονδῖνον συγκαταλεγομένη εἰς τὰ ἄλλα τρόπαια κατὰ τοῦ Βοναπάρτου Ναπολέοντος. Θὰ συμβῇ δὲ τοῦτο, ἀφ' οὗ οἱ καθ' ἡμέραν ἐργαζόμενοι δύται καθάρωσι τὰ σκάφη ἀπὸ τῆς ἄμμου καὶ τῶν λίθων. Πολλῷ σπουδαιότερον ἔργον φιλοτιμοῦνται νὰ ἐκτελέσωσιν ἐν Ἱσπανίᾳ οἱ Ἀμερικανοί. Ἀρχομένου τοῦ μακροῦ περὶ διαδοχῆς πολέμου, ἡ Ἱσπανία καίτοι ἐσωτερικῶς παρακμάζουσα, εἶχεν ὅμως εὐρυτάτας ἐν Ἀμερικῇ ἀποικίας καὶ ἐκμεταλλευομένη τοὺς ὀρυκτολογικοὺς θησαυρούς των, ἠρύετο κατ' ἔτος ἄφθονον πληθὺν γενναίων μετάλλων. Τὸν λεγόμενον «ἀργυροῦν στόλον» προσέβαλόν ποτε οἱ ἡνωμένοι στόλοι Ἀγγλίας καὶ Ὁλλανδίας, ἁρπάσαντες ὡς πλείστην λείαν, καταβυθίσαντες δὲ ὅσα σκάφη δὲν ἠδύναντο νὰ ῥυμουλκήσωσιν. Κατὰ τοὺς ὑπολογισμοὺς τοῦ ἐν Μαδρίτῃ ἐπὶ τῶν οἰκονομικῶν ὑπουργείου ὁ στόλος ἐκόμιζε τριάκοντα καὶ ἐπέκεινα ἑκατομμύρια ἱσπανικῶν ταλήρων, πλέον δ' ἢ ἅπαξ ἐγένοντο ἀπόπειραι ἐν τῷ ὅρμῳ τοῦ Βούργ, ὅπου συνέβη ἡ ἐπίθεσις, ἀλλὰ μάτην, διότι ἦσαν πάνυ ἐνδεεῖς αἱ συσκευαὶ τῶν δυτῶν. Πρὸ πέντε ἑβδομάδων συνέστη ἐν Ἀγίῳ Φραγκίσκῳ «ἑταιρία ὑπὲρ τῶν θησαυρῶν ἐν τῷ ὅρμῳ τοῦ Βίγου» (**Vigo Bay Treasure Company**), συνηρανίσθη δὲ κεφάλαιον ἑκατὸν μυριάδων δολλαρίων· θὰ παρακληθῇ δὲ ἡ Αὐτοῦ Καθολικὴ Μεγαλειότης, ὁ βασιλεὺς τῆς Ἱσπανίας νὰ ἐπιτρέψῃ τὴν ἐκ τοῦ ὅρμου ἀνύψωσιν τῶν θησαυρῶν. Τὸ πρᾶγμα φαίνεται παράδοξον, ἀλλ' οὐδαμῶς ἀδύνατον, σκοπουμένης τῆς τελειώσεως τῶν ὀργάνων τῶν δυτῶν.

***

Τὸ ἑξῆς ἀστεῖον ἀναγινώσκομεν ἐν γαλλικῇ ἐφημερίδι : Γάλλος τις ἀφικνεῖται εἰς γερμανικὴν πολίχνην καὶ καταλύει εἰς τὸ κάλλιστον ξενοδοχεῖον αὐτῆς. Ἔχων δὲ νὰ συνάψῃ συμφωνίας μετά τινος ἐκεῖ ἐμπόρου παρακαλεῖ τὸν διευθυντὴν τοῦ ξενοδοχείου νὰ τῷ προμηθεύσῃ ἕνα διερμηνέα, οὗτος δὲ προσάγει αὐτῷ χονδρόν τινα νεανίαν.

— Εἰξεύρετε γαλλικά ; τὸν ἐρωτᾷ ὁ Γάλλος.

— *Γιά.* (Μάλιστα).

Πορεύονται ἀμφότεροι εἰς τὸν ἔμπορον. Καθ' ὁδὸν ὁ Γάλλος ἐξηγεῖ εἰς τὸν διερμηνέα, μετὰ

προσοχῆς ἀκροώμενον, ποίου εἴδους συμφωνίας πρόκειται νὰ συνάψῃ. Ὁ διερμηνεὺς ἀρχίζει μετὰ τοῦ ἐμπόρου συνδιάλεξιν ζωηροτάτην, ἐξ ἧς ὁ Γάλλος οὐδὲ λέξιν ἐννοεῖ, ἀλλὰ βλέπων ὅτι αὕτη ἤρχισε νὰ τραχύνηται παρενέβη, ἀνυπομονήσας πλέον.

— Λοιπόν; ὁ κύριος παραδέχεται; ἐρωτᾷ τὸν διερμηνέα.

— *Γιά.*

— Δέχεται ὅλους τοὺς ὅρους μου;

— *Γιὰ, γιά!*

Ὅλα ταῦτα τὰ *γιὰ* ἀρχίζουν νὰ ἐμπνέουν ὑπονοίας εἰς τὸν Γάλλον, ὅστις ἐρωτᾷ καὶ πάλιν τὸν διερμηνέα:

— Εἶσαι βέβαιος ὅτι τοῦ ἐξήγησες σαφῶς τὴν ὑπόθεσιν;

— *Γιά.*

— Καὶ τοῦ ὑπέδειξες πόσον θὰ ζημιωθῇ;

— *Γιά.*

— Καὶ . . . *τοῦ εἶπες πρὸ πάντων ὅτι εἶσαι βῶδι;*

— *Γιά.*

Μετὰ τὴν τελευταίαν ταύτην ἀπάντησιν ἐννοεῖται μεθ' οἵας προθυμίας ὁ Γάλλος ἐξεφορτώθη τὸν διερμηνέα του.

ΥΓΙΕΙΝΗ

—

Προφυλακτικὰ κατὰ τῆς χολέρας μέτρα.

Ἐξετάζων ὁ καθηγητὴς Πεττεγκόφερ τὸ ζήτημα τῆς διαδόσεως τῆς χολέρας, συμβουλεύει τὰ ἑπόμενα ὡς τὰ μᾶλλον τελεσφόρα προφυλακτικὰ μέτρα κατὰ τῆς φοβερᾶς ἐπιδημίας:

«Οἱ πλεῖστοι τῶν ἀνθρώπων καὶ πολλοὶ τῶν ἰατρῶν φανταζόνται, ὅτι λοιμοκαθαρτήρια, ἀπολυμάνσεις καὶ ἡ παντελὴς τῶν χολεριώντων ἀπομόνωσις εἶνε ἀναγκαιότατα. Κατὰ τὴν ἡμετέραν κρίσιν, ταῦτα πάντα προύνουσι τὴν ἔξαψιν καὶ ἐλαττοῦσι τὸν φόβον, ἀλλ' ὀλίγιστον ὠφελοῦσιν. Ἄλλα ὑπάρχουσι πρακτικὰ μέτρα καὶ ἄλλαι ἐνέργειαι, αἵτινες ἀδυνατοῦσι μὲν, ὡς τὰ λοιμοκαθαρτήρια, νὰ προλάβωσι τὴν διάδοσιν τῆς χολέρας, ἐπιδρῶσιν ὅμως ἐπὶ τὰς τοπικὰς καὶ χρονικὰς προδιαθέσεις τῶν ἡμετέρων κατοικιῶν, καθιστῶσαι αὐτὰς ἠρέμα καὶ κατὰ μικρὸν ἀνεπιδέκτους τοῦ μολύσματος. Καθαριότης ἐν τῷ σώματι, τῇ οἰκίᾳ, τῇ αὐλῇ, τῇ ὁδῷ, μάλιστα δὲ ἐπιμελημένη καὶ κανονικὴ ἀπομάκρυνσις πάντων τῶν ρυπαρῶν ὑδάτων. Ἀναμφισβήτητον ὑπάρχει, ὅτι ἡ χρονικὴ προδιάθεσις τῆς χολέρας συνάπτεται μετὰ τῆς ἰδιότητος τῶν ὑδάτων τοῦ κατοικουμένου ἐδάφους. Ἐν Καλκούτῃ κατὰ τὸν ὑγρότατον αὔγουστον συμβαίνουσι κρούσματα ἑπτάκις ὀλιγώτερα ἢ κατὰ τὸν ξηρότατον ἀπρίλιον. Καλὸν ὕδωρ, καλὰ ὑδραγωγεῖα καὶ ὀχετοί, ἀπομάκρυνσις ρυπαρῶν, λιμναζόντων καὶ αὐτῶν τῶν ὑετίων ὑδάτων εἶνε τὸ μόνον σκόπιμον καὶ λυσιτελὲς, διότι οὕτως ἀπομακρύνεται ἡ τροφὴ τῶν κατωτέρων ἀφανῶν ὀργανισμῶν εἰς οὓς ἀνήκει καὶ ὁ χολερικὸς σπόρος. Ἔδαφος ἀκάθαρτον καθαίρεται ἀφ' ἑαυτοῦ, ἐὰν μὴ προσλάβῃ νέας ἀκαθαρσίας. Ἐν ἐδάφει καθαρῷ, ὅπως καὶ ἂν κινηθῇ τὸ ὑπόγειον ὕδωρ, δὲν βλάπτει. Ἡ Ἀγγλία, ἑπομένη εἰς τὰς συμβουλὰς τοῦ Ἰωάννου Σιμὼν, μετερρύθμισε τὰ ὑδραγωγεῖα καὶ τοὺς ὀχετοὺς ἀφ' οὗ δεινὰ ἔπαθε κατὰ τὰς ἐπιδημίας τοῦ 1848 καὶ 1854· τῷ 1856 ἔπαθεν ὀλιγώτερον, τῷ δὲ 1872 ἔμεινεν ἀβλαβὴς, καίτοι ἐν ἀδιαλείπτῳ συναφείᾳ πρὸς τὴν ἤπειρον διατελοῦσα. Ἡ πόλις Δάνσικ ἦτο ἀληθὴς φωλεὰ τῆς χολέρας, ὁσάκις αὕτη ἐγκατέσκηπτεν εἰς τὴν Εὐρώπην· τῷ 1870 ἐτελείωσε τὰ ὑδραγωγεῖα καὶ τοὺς ὀχετούς της κατὰ τὸ ἀγγλικὸν πρότυπον· τῷ 1873 συνέβησαν ἐν αὐτῇ μὲν τῇ πόλει μόνον 160 κρούσματα, ἐν δὲ τοῖς προαστείοις πάμπολα καὶ καθ' ἑκάστην. Ἐν τῷ παρόντι δὲν θὰ ταραχθῶμεν, ἐὰν διαδοθῇ ἡ χολέρα εἰς τὴν Αἴγυπτον καὶ τὴν νότιον Εὐρώπην. Ἐκ τῆς ἱστορίας γινώσκομεν, ὅτι οὐδέποτε ἐνέσκηψεν εἰς τὴν ἤπειρον αἴφνης καὶ ἄνευ σταθμῶν ἀλλεπαλλήλων· ἔπειτα ἐπὶ πολὺ ἐβελτιώθησαν ἐν Γερμανίᾳ τὰ ὑγειονομικὰ μέτρα, τὰ συνεχόμενα μετὰ τῆς τοπικῆς προδιαθέσεως. Ἐὰν ἐπέλθῃ τὸ κακὸν, ἃς φυλαχθῶμεν νὰ μὴ ὑπολάβωμεν ἑστίαν αὐτοῦ τοὺς ἀτυχεῖς χολεριῶντας· ἃς μένωσιν οὗτοι κατ' οἶκον, διότι οἱ τούτους νοσηλεύοντες εἶνε ἀσφαλεῖς· κινδυνεύομεν νὰ νοσήσωμεν ἱστάμενοι ἐν τόπῳ ὅπου ἐμολύνθη πρῶτον καὶ ὁ νοσήσας, οὐχὶ ἱστάμενοι πλησίον αὐτοῦ καὶ θεραπεύοντες αὐτόν. Ἂς καθαίρωμεν ἐπιμελῶς τὸ ἔδαφος ὅπου οἰκοῦμεν, τὰς αὐλὰς καὶ τοὺς ἀποπάτους. Ἐν καιρῷ ἐπιδημίας πολλὰ δύναται ἕκαστος νὰ πράξῃ ὑπὲρ ἑαυτοῦ καὶ τῶν ἄλλων. Ὅπως κρουσθῇ τις ὑπὸ χολέρας δὲν ἀρκεῖ μόνον ἡ τοπικὴ καὶ ἡ χρονικὴ, ἀλλὰ προσαπαιτεῖται καὶ ἡ ἀτομικὴ προδιάθεσις. Ἐν μεμολυσμένῃ οἰκίᾳ κατοικοῦσιν εἴκοσιν ἄνθρωποι, νοσοῦσι δὲ δύο μόνον ἢ τρεῖς διότι μεγάλην ἔχει ῥοπὴν ἡ ἡλικία, ἡ κατάστασις τῶν σωματικῶν δυνάμεων, ἡ τροφὴ, ἡ σωματικὴ καὶ ἡ διανοητικὴ ἐργασία. Πρὸ πάντων δὲ ἃς ἀποφεύγωμεν ὅ,τι ἐνδέχεται νὰ μᾶς προξενήσῃ διάρροιαν. Ἐὰν ἐπέλθῃ διάρροια ἐξ οἱασδήποτε αἰτίας, ἃς προσκληθῇ παραχρῆμα ὁ ἰατρός. Σφάλλονται οἱ φανταζόμενοι, ὅτι ἐπὶ τῆς χολέρας οὐδὲν ἰσχύει νὰ βοηθήσῃ ὁ ἰατρός· τοῦτο ἀληθεύει, ὅταν προβῇ τὸ κακὸν εἰς τὴν ἀκμήν του, οὐχὶ ὅμως ἐν τῇ πρώτῃ ἐμφανίσει του. Ἡ ἰατρικὴ θεραπεία τῆς διαρροίας εἶνε τὸ ἀσφαλέστερον τῶν προφυλακτικῶν μέσων κατὰ τῆς δεινώσεως καὶ τῆς μεταδόσεως τοῦ κακοῦ».

ΑΘΗΝΗΣΙ. — ΤΥΠΟΙΣ «ΚΟΡΙΝΝΗΣ» ΠΛΑΤΕΙΑ ΟΜΟΝΟΙΑΣ.